Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Гаргажа эхилһэн 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 263 (13752) | 1974 оной ноябриин 8, пятница | Сэн 2 мүнгэн.

ЛЕНИНИЗМЫН ТУГ ДОРО

...едүүдэй орон, бүхы ...хүн түрэлтэн Агуу- Октябриин социалис ...юциин 57-дохи жэлэй баярай оршон байдалда ...глэжэ байна. Совет хү- ...коммунис общество ...улгын замда ажалай ...шаг амжалтануудые ...жа, энэ һайндэрөө уг-

...етскэ Союзай Комму- ...парти, тэрэнэй ленин- ...Центральна Комитет ...дадай заха хизааргүй ...лгэ ба эдэбхи үүсхэл- ...гэлэн, Октябриин ре- ...циин мүнхэ хэрэгые ...жэлүүлжэ, хүгжөөһ дэлгэрүүлжэ байна. Энэ хэрэг КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые, съездын тодорхойлһон эб найрамдалай программые бэелүүлхын тула совет арадай туйлажа байгаа илалта, амжалтанууд дотор мандажа, батажажа байнхай.

Тогтоһон заншалай ёһоор, һайндэрэй урда тээхэнэ, ноябриин 6-да, Кремльдэхи Съезднүүдэй ордон дотор үйлэдбэриин түрүүшүүл, министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, эрдэм ба соёлой ажал ябуулагшад, Совет Арминин, Далайн-Сэрэгэй Флодой сэрэгшэд, Москва шадарай ажалшад сугларба. Агууехэ Октябриин социалис революциин 57-дохи жэлэй ойдо зорюулагдаһан, Москвагай ажалшадай депутадуудай Соведэй, Советскэ Союзай Коммунис партиин городской комитедэй баярай суглаан эндэ болоо.

Нүхэд **Л. И. Брежневые, Ю. В. Андроповые, А. А. Гречкые, В. В. Гришинние, А. А. Громыкые, А. П. Кириленкые, А. Н. Косыгинние, К. Т. Мазуровые, А. Я. Пельшние, Н. В. Подгорные, Д. С. Полянскиие, М. А. Сусловые, А. Н. Шелепинние, П. Н. Демичевые, Б. Н. Пономарёвые, М. С. Соломенцевые, Д. Ф. Устиновые, В. И. Долгих, И. В. Капитоновые, К. Ф. Катушевые** суглаанда хабаадагшад нэрьемэ, удаан замхашагүй альга ташалгаар угтаба.

Тэрэшэлэн СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүд, Коммунис партиин ветеранууд, ниислэл хотын совет, партийна ба ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, СССР-эй лётчигууд-космонавтнууд, хотын солото хүнүүд президиумдэ һуухаяа ерэлсээ.

Гадаадын олон айлшад, дипломадууд суглаанда хабаадаба.

Моссоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Ф. Промыслов баярай суглаае нээгээ.

Зал дотор СССР-эй гүрэнэй гимн гүйсэдхэгдэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр **А. А. Громыкын** элидхэл хэхэдэнь, сугларагшад халуунаар угтаа.

Баярай суглаан дүүрэбэ. Зал дотор манай Эхэ ороной гүрэнэй гимн дахинаа гүйсэдхэгдэн ханхинаба.

* * *

Баярай суглаанай һүүлээр Кремльдэхи Съезднүүдэй ордон дотор һайндэрэй концерт болоо.

Ехэ амжалтатайгаар үнгэрһэн энэ концертые партиин ба правительствын хүтэлбэрилэгшэд хараба.

* * *

Агууехэ Октябриин 57-дохи жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаанууд союзна республикануудай ниислэлнүүдтэ, ороной бусад городуудта болоо.

(ТАСС).

ОКТЯБРИИН ЗАМААР—КОММУНИЗМ БА ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ХЭРЭГЭЙ ШЭНЭ ИЛАЛТАНУУД ТЭЭШЭ

...74 оной ноябриин 6-да съезднүүдэй Кремлиин ордон соо болоһон, Агууехэ Октябриин социалис революциин 57 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай заседани дээрэ нүхэр А. А. ГРОМЫКЫН хэһэн элидхэл

...дэтэ нүхэд!
...ай хүндэтэ гадаадын ...ад!

...ет арад, дэлхэйн ажал- ...бүхы хүнүүд Агууехэ ...бриин алдарта һайндэ- ...тэмдэглэжэ байна. Ле- ...партяар толгойлогдо- ...Россин хүдэлмэришэд ...таряашад 57 жэлэй ...тэ засаг гартаа абажа, ...дээрэ түрүүшын ...шадай гүрэнние бай- ...ан юм.

...уехэ Октябриин социа- ...революци мэтээр дэл- ...бүхы хүгжэлтэдэ гүнзэ- ...нүлөө үзүүлһэн тии- ...ршье ушар хэрэг түү- ...байгаагүй юм. Тус бэ- ...арадуудай хуби ...эрилдээр хубилгаад, ...лизмһаа социализмда ...үе шатые нээжэ, эб ...мдал ба дэбжэлтэ тээ- ...дабшаха замые заажа ...байна.

...ёо совет арадтай хам- ...дүү социалис оронуудай арадууд Октябриин туг доро хүгжэнэ. Тэдээнэй олониинь өөрынгөө шэнэ ажабайдалай баярта ойнуудые һаяхан тэмдэглээ.

Империализмда болон колониальна богоолшолгодо эсэргүүсэн, эрхэ сүлөөгэй, национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлшэдэй туйлаһан амжалтанууд Октябриин революцитай нягта холбоотой.

Октябриин хэрэг хадаа бүхы түбинүүдэй олон миллион ажалшадта ойро дүгэ, тэдээндэ шухала хэрэг юм. Октябриин дүй дүршэл хадаа дэлхэйн хүдэлмэришэн ангиин сэгнэшэгүй ехэ баялигынь мүн. Октябриин һайндэр — бүхы түрүү хүн түрэлтэнэй һайндэр мүн.

Манай Эхэ орон түгэс хүсэ шадалайнгаа түлэг бадаржа байха үедэ революциингаа 57 жэлэй ойе угтажа байна. Манай орон социально-экономическа болон соёл культурын дэбжэлтэдэ ехэ амжалтануудые туйлаа. Манай орон дотор хүгжэнги социализмын общество байгуулагдаа, коммунизмын байгуулалта амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна. Энэ хадаа Октябриин һүүлээрхи түүхын гол үрэ дүн, совет хүнүүдэй бүхы үетэнэй шэн габьяата ажалай үрэ дүн мүн.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ, юһэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхэ, тиигэжэ социалис Эсэгэ ороной түгэс хүсые саашадань бэхижүүлхэ хэрэгтэ шэнэ ехэ алхам хэхэ гэһэн нэгэл эрмэлзэлдэ абтан, манай арад зон мүнөө бүхы хүсэлэл оролдолгоёо элсүүлжэ байна.

Ажал хүдэлмэридөө туйлаһан манай амжалтанууд, коммунис байгуулалтада туйлагдаһан амжалтанууд СССР-эй нэрэ хүндын дэлхэйн арадуудай дунда хэлбэришэгүйгөөр дээшэлхэ үндэһэ һуури мүн. КПСС арадай зол жаргалай түлөө, бүхы хүн түрэлтэнэй ерээдүйн түлөө, энхэ амгалан байдал тогтоохын тула эсэшэ сусашагүйгөөр, нэтэрүү шангаар оролдоно. Агууехэ Ленин иимэ һайн һайхан тэмсэл хэхыемнай захиһан, мүн иимэ тэмсэл хэхые Совет засагай түрүүшын декрет болохо эб найрамдал тухай декрет дотор заагдаһан байгаа.

Өөрынгөө дайшалхы шалгагдамал манлай болохо Коммунис партиин хүтэлбэри доро совет арад нэгэн зэргэдэ нягтаар жагсан, Октябриин замаар бата найдамтайгаар дабшажа ябана.

I. КПСС-эй хүтэлбэри доро—коммунис байгуулгын ленинскэ хараа шугамаар

...эд! Манай гүрэнэй ...57 жэл хадаа Ок- ...һайн һайхан зорил- ...дые бэелүүлхын түлөө ...арадай нэтэрүү шан- ...лалай болон тэмсэлэй ...д мүн. Революциин ...һайндэрлэжэ байхадаа, ...хүнүүд коммунис ...лалтын бүхы һалба- ...та туйлагдаһан ал- ...бүтээлнүүдэйнгээ үрэ ...дые ехэ омогорхолой ...тэйгээр согсолжо...

...ществын ажал ябуул- ...айхабтар шухала тала ...арадай ажахыда ...ехэ үрэ дүнгүүд туй- ...Мүнөөнэй совет эко- ...гээшэ үйлэдбэрине ...ехэ хэмжээгээр бэе- ...бушуу түргэнөөр ...хүгжэнэ, бүхы һалба- ...дынь техническэ та- ...саг үргэлжэ на- ...лагдана. Манай эко- ...ын нугархай һайнаар ...жэ байһан тухай юун ...хэб гэхэдэ, һүүлэй ...жэлэй туршада оро- ...национальна доход хоёр ...ехэ болоо. Энэ тур- ...Совет гүрэнэй бүхы ...түүхэдэ байгуулаг- ...ехэ үйлэдбэриин ...дал бии болгогдоһон...

...циалис экономикодо ...байгаа булюу таланууд, ...боломжонууд саг ерэ- ...улам дүүрэнээр эли- ...рана.

...й орон урдань үзэг- ...ехэ дэлисэтэй зорил- ...ые шиидхэнэ. Олон ...предприятинууд жэл ...ашаглалгада оруулаг- ...Камска автомобильна ...болон Саяно-Шушен- ...ГЭС мэтын асари томо ...ральна болон энер- ...кэ барилганууд бод- ...Байгал-Амарай ...ибигдана, Сибирь бо- ...Алас-Дурна зүгэй улам ...баялигууд Эхэ ...аша туһада зорюу- ...Россин хара хүрь- ...һэтэ нютагуудые хүг- ...тушаа партиин ха ...программа бэелүү- ...эхилбэ. Энээнэй ...оронойманай айхабтар ...ар дайдын түхэл шэ- ...билха юм.

...тэй хамта парти со- ...үйлэдбэриин аша ...дээшэлүүлхэ, эли ...талаар тэрэнэй шанарыень һайжаруулха зорилготой ехэ хэмжээнүүдые бэелүүлнэ. Совет арад коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулгада шэнэ амжалтануудые туйлана.

Манай социалис индустри XXIV съездын Директивэнүүдээр тодорхойлогдоһон зорилгонуудые дүүргэлтэ болгон найдамтайгаар хүгжэнэ. Даб дээрэ абтаһан мэдээнүүдэй ёһоор, тэрэнэй үйлэдбэриин хэмжээн дүрбэн жэлэй туршада гурбанай нэгэ хуби үлүүгээр ехэ болохо юм. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, дүрбэн жэлэй туршада бүхы урдахи табан жэлэй үедэ бүтээгдэһэн промышленна продукциһаа ехэ продукци үйлэдбэрилэгдэхэ болоно.

Байгша 1974 ондо ажалша олониитын эдэбхи хэшээл улам ехээр бадараа, арадай ажахын аша үрэ улам дээшэлээ. Энэ жэлэйнгээ эсэсэй үрэ дүнгые байд гэһээр согсолхобди. Гэбэшье бүхы табан жэлэй түсэб бэелүүлхэ үе соо промышленна үйлэдбэриин эгээл ехэ ургалта орон дотор туйлагдаба гэжэ бүри мүнөө эли болоод байна. Арба һарын туршада промышленна үйлэдбэриин ургалта аяар 8,2 процент болоо бшуу. Тиихэтэй хамта ажалай бүтээсэ 6,6 процентээр нэмээ. Эдэ тоонууд түсэбүүдээр хараалагдаһанда орходоо нилээд ехэ. Мүн дэлхэйн эгээн томо капиталис оронуудтахи үйлэдбэриин ургалтаһаа үлэмжэ үлүү байна.

1974 оной амжалтанууд онсо удха шанартай. Энэ он хадаа юһэдэхи табан жэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө совет хүнүүдэй тэмсэлдэ үнэхөөрөө тодорхойлхы жэл болоо юм. Энэ жэлдэ туйлагдаһан амжалтанууд байгша табан жэлэй һүүлшын, түгэсхэхы жэлдэ амжалтатайгаар хүдэлмэрилхэ найдамтай үндэһэ һуури табижа үгэхэ байна.

Хүдөө ажахын ажалшад һайн үрэ дүн туйлаа. Ороной хэдэн нютагуудта сагай уларилай муушаг байгаашье һаань, орон доторнай бүхы дээрээ яһала ехэ таряан абтаба. Тэрэнэй хэмжээн эгээл ургаса ехэтэй нёдондоной хэмжээнһээ багашагшье һаа, бүхы урдахи жэлнүүдэй ургасаһаа ехэ байна.

Поволжиин, Ураалай, Хойто-Кавказай, Россин Федерациин Түбэй хара хүрьһэтэ болон хара хүрьһэтэ бэшэ областьнуудай газар ажалшад габшагайгаар хүдэлмэрилөө. Украина хоёр жэл удаа удаагаар миллиард пууд таряа гүрэнэй амбаарнуудта тушаана. Белоруссида, Прибалтикын республиканудта үндэр урагаса ургуулагдажа хуряагдаа.

Хлопок ургуулагшад нёдондо жэлдэ туйлаһан амжалтаяа батадхажа, улам ехэ болгобо. Тэдэнэр абаһан социалис уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргээ. Гансал Узбекистанай колхоз, совхозууд 5 миллион гаран тонно хлопок суглуулаа. Харин бүхы дээрээ гүрэмнай 8 миллион тонноһоо үлүү түүхэй хлопок абаһан байна. Манай ороной хлопок ургуулгын түүхэдэ хэзээшье иимэ ехэ ургаса абтаагүй юм.

Арба һарын дүнгүүдые хаража үзэхэдэ, оронойманай мал ажалшад, арадай ажахын жэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ бодото арга боломжотой.

Колхоз, совхозуудай үндэр һайн эмхидхэлтэй байһанай, шэн габьяатайгаар ажаллаһанай ашаар, совет хүдөө нютагууд тушаа бүгэдэ арадай анхарал оролдолгын гаргагдаһанай ашаар хүдөө ажахын үйлэдбэри хүгжөөлгэдэ иимэ ехэ үрэ дүн туйлагдаба. Мүн энэ хадаа партиин научна талаар үндэһэлэгдэһэн аграрна политика ябуулһанай, хүдөө ажахыда тэрэнэй зүгһөө саг үргэлжын анхарал хандуулжа байһанай үрэ мүн.

Мүнөө туйлагдаһан үрэ дүнгые арбан жэлэй урда тээхи манай хүдөө ажахын байдалтай жэшэжэ үзэбэл, энэ турша соо ямар ехэ хубилалтанууд болоо гээшэб гэжэ харахабди. Ороной хүдөө ажахын хүгжэлтын гол шэглэлнүүдые хараалһан КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумһээ эхилээд, партимнай хүдөө ажахын үйлэдбэри дэбжэхэ гол шухала асуудалнуудые удаа дараагаар, хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлнэ, тэрэние эршэдхэхэ, хүдөө ажахын материально-техническэ үндэһэ һууриие бэхижүүлхэ хараа шугам шууд бэелүүлнэ. Үйлэдбэри үргэлжэ дээрээ оньһожоруулагдана, химии үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэ. Газар шанаржуулан һайжаруулха хүдэлмэри үргэн хэмжээгээр ябуулагдана. Эдэ бүгэдын ашаар газар болон мал ажалай аша үрые дээшэлүүлхэ, совхоз, колхозуудай экономикые эли бодо бэхижүүлхэ, тиигэжэ эсэсэй эсэстэ хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ эрид хубилалта туйлаха арга олдоо.

Хүдөө ажахын үйлэдбэрине саашадань хүгжөөхэ, тэрэнэй аша үрые улам дээшэлүүлхэ гээшэ эгээл шухала зорилгонуудаймнай нэгэн гэжэ КПСС тоолоно. Энэ зорилгые дүүргэлгэдэ өөрынгөө бүхы организацинуудай, бүхы ажалшадай хүсэлэл оролдолгые элсүүлнэ.

Олон миллион хүнүүдэй ушар ёһо мэдэнгээр, зохёохы ёһоор ажал ябуулгадаа хандалга партиин табиһан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ ходоо шиидхэхы удха шанартай байгаа. Тэдэнэй социально-политическэ болон ажалай эдэбхинь ажахын түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгые, оронойнгоо хүсэ шадалые бүхы дээрэнь дээшэлүүлхэ, манай бүхы ажабайдалые һайжаруулха хэрэг тодорхойлно.

Мүнөөдэр, Октябриин һайндэрые тэмдэглэжэ байха үедөө, бидэнэр оронойнгоо индустриальна хүсэ шадалые улам арьбадхажа байгаа, хүдөө ажахын үйлэдбэрине хүгжөөжэ байгаа социалис Эсэгэ ороной һайбаран хүгжэхэ хэрэгтэ хүсэ шадалаа, бэлиг шадабаряа зорюулжа байгаа ажалша хүн тухай, хото хүдөөгэй совет ажалшад тухай тон халуун мэдэрэлтэйгээр, хүндэтэйгөөр дурдан хэлэнэбди.

Ажалшадай үүсхэл, габшагай ажал хүдэлмэринь, мүрысөөнэй үргэн далайса хадаа манай найдамтайгаар урагшаа дабшаха гол шухала зүйлнүүд мүн гэжэ энэ жэлдэ шэнээр гэршэлэгдээ.

Социалис мүрысөөндэ арадай зохёохы бэлиг шадабари улам дүүрэнээр элирэн харагдажа, олон гайхамшаг үүсхэлнүүд мүндэлэн гарана.

Угтамжын түсэбүүд, мянгануудай договорнууд, ударнигуудай тоосоон — мүрысөөнэй эдэ болон бусад түхэл маягууд юһэдэхи табан жэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө бүхы арадай тэмсэжэ байһые элирүүлэн харуулна. Эдэ түхэл маягууд ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, түхеэрэлгэ болон машинануудые үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, үйлэдбэриин арга боломжонуудые элирүүлхэ хэрэгтэ улам ехэ нүлөө үзүүлдэг болонхой.

1974 ондо угтамжын түсэбүүд болон социалис уялгануудые дүүргэһэнэй, үлүүлэн дүүргэһэнэй ашаар арадаймнай ажахы, тухайлхада, 6 миллиард түхэригэй промышленна продукци нэмэжэ абаха байна. Совет хүнүүдэй урма зоригто ажалынь иимэл даа.

Манай обществодо хүнэй габьяань арад зоной аша туһада хэһэн ажалаарнь хэмжэгдэдэг, тиимэһээ үйлэдбэриин түрүүшүүл гэжэ нэрлэгдэхэһээ ехэ хүндэ мандал үгы юм. Харин тиимэ хүнүүд манайда олон миллион бии. Эдэнэр хадаа табан жэлэй тугые бодото һайнаар абажа ябагшад мүн. Тэдэ бүхы арадай дунда мэдээжэ болонхой. айхабтар ехээр хүндэлэгдэдэг, тэдэнэй габьяануудые парти, Эхэ оромнай үнэн зүбөөр тэмдэглэдэг.

Нүхэд! Манай парти экономикын шанарые али бүхы талаар һайжаруулха, үйлэдбэри эршэдхэхэ, бүхы ажахын ажал ябуулгые бүри үндэр хэмжээндэ хүргэхэ хараа шугам эрид шууд, хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэнэ. Партиимнай түсэблэлгэ эмхидхэхэ, үйлэдбэри хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадань һайжаруулха, хаа хаанагүй ажал хүдэлмэридөө үнэхөөрөө партийна ёһоор хандадаг болохын түлөө нэтэрүү шангаар оролдоно. Энэ хадаа экономическа политикаяа бэелүүлхэ тон шухала эрхэ нүхэсэлнай мүн гэжэ парти тоолоно.

Юһэдэхи табан жэлэй түсэбые дүүргэлтын ябаса иимэ хараа шугамай зүб байһые үнэншэмэ тодоор гэршэлнэ. Экономикын байгууламжа нарижуулагдана, үйлэдбэриин гарза гаргашанууд доошолно, ниитын ажалай бүтээсэ саг үргэлжэ дээшэлнэ. Энээнэй ашаар национальна доходой ургалтын табанай дүрбэн хубиһаа үлүүнь энэ жэлдэ абтаха байна.

Научно-техническэ дэбжэлтые түргэдхэхэ талаар хэдэн олон хэмжээ ябуулганууд һүүлэй үедэ бэелүүлэгдээ. Арадай ажахы үндэр бүтээсэтэй техникээр айхабтар үргэнөөр хангагдана, мүн комплексно механизаци ба автоматизациин хэрэгсэлнүүдээр зэбсэглэгдэнэ.

Научно-шэнжэлэлгын, проектно-конструкторска эмхинүүд болон промышленна предприятинууд хүсэ шадалаа хамтадхан, үйлэдбэриин техническэ хэмжээе болон продукциин шанарые һайжаруулхын түлөө нэтэрүүгээр оролдоно. Байгша табан жэлдэ жэл бүри гурба мянга хахадһаа үлүү шэнэ хэрэгсэлнүүд үйлэдбэрилэгдэдэг болонхой. Энэнь найһадахи табан жэлэйхидэ орходоо хоёр дахин ехэ.

Түүхэтэ зорилгые — научно-техническэ революциин туйлалтануудые социализмын булюу талануудтай таһаршагүй нягтаар холбохо гэһэн зорилго шиидхэхэ талаар манай орон КПСС-эй XXIV съездһээ хойшо үнгэрһэн турша соо эли бодо ехэ юумэ туйлаа гэжэ хэлэхэ үндэһэн манда бии.

Гэхэтэй хамта экономикын шанарые али бүхы талаар нарижуулан һайжаруулха асуудалнуудта саг үргэлжэ анхаралаа хандуулжа, ехэ хүсэлэл оролдолго гаргажа байха хэрэгтэй гэжэ бидэнэр бүгэдэ һайн ойлгонобди. Мүнөө гол шухалань юуб гэхэдэ, тоогойшье, шанарайшье талаар амжалта туйлаха, оронойнгоо баялигуудта эзэн ёһоор хандаха, мүн экономикын аша үрые дээшэлүүлхэ гэһэн манай гол арга боломжые һайнаар хэрэглэхэ шухала гэжэ Леонид Ильич зүб зааһан байна.

Зорилго юуб гэхэдэ, мүнөө үеын эрдэм ухаанай үйлэдбэрилхы хүсые эрхим һайнаар ашаглаха, наука болон техникын туйлалтануудые үйлэдбэридэ түргэнөөр нэбтэрүүлхэ шухала. Тэрэшэлэн харюусалга болон ажал хэрэгтээ һайнаар хандалгые дээшэлүүлхэ, гүрэнэй болон ажалай заршам журам нарижнаар сахиха, бии байгаа дутагдалнуудые, манай урагшаа дабшалтада һаад хэжэ байгаа бүхы зүйлнүүдые эрид шууд усадхаха шухала. Энэ хадаа партийна хэрэг, политическэ хэрэг болоно гэжэ КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1973 он) Пленум онсолон тэмдэглэһэн байна.

Бидэнэр юһэдэхи табан жэлэй һүүлшын жэлые угтахаяа байнабди. Арадай ажахын түсэбүүдые дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ, түгэсхэхы шата дээрэ габшагайгаар ажаллаха гээшэ бидэнэй үмэнэ байгаа эгээн шухала, харюусалгатай зорилго мүн. Энэ зорилгые амжалтатайгаар шиидхэбэл, социалис экономико болон соёл культурые улам саашадань хүгжөөхэ, арад зоной ажана байдал һайжаруулжа шадаха байнабди.

Ажалша хүнүүд тухай, арадай байдал тухай оролдолго гаргаха гээшэ коммунистнуудай партиин ажал ябуулгын айхабтар гүнзэгы шухала зорилгонь юм.

Социалис үйлэдбэриин хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэжэ байһанай үндэһөөр ажалшадай ажабайдалай материальна болон культурна хэмжээе нилээд дээшэлүүлхэ гэһэн зорилгые КПСС-эй XXIV съезд социалис экономикын арга боломжын улам ехэ болоһые хараадаа абажа, юһэдэхи табан жэлэй гол зорилго болгон дэбжүүлһэн юм гэжэ мэдээжэ.

Энэ зорилго шууд сэхээр бэелүүлэгдэжэ байна. Арад зоной байдалые һайжаруулхын тулада һүүлэй жэлнүүдтэ ямар ехэ юумэн хэгдээб гэжэ совет бүлэ бүхэн, хүн бүхэн өөрынгөө дүй дүршэл дээрэһээ мэдэнэ. Съездын Директивэнүүдэй ёһоор, салин хүлһэ дээшэлүүлхэ талаар ехэ хэмжээнүүд бэелүүлэгдээ. Нилээд олон ажалшадай — врачнуудай, багшанарай, түмэр замай транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй, хүдөө ажахын механизаторнуудай салин хүлһэн дээшэлүүлэгдээ.

Салин хүлһэнэй эгээн ба-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

Литературын, искусствын ба архитектурын талаар СССР-эй 1974 оной Гүрэнэй шангуудые олгохо тухай

КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет Литературын, искусствын ба архитектурын талаар Ленинскэ ба СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олгохо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи комитедэй дурадхалые хаража үзөөд, СССР-эй 1974 оной Гүрэнэй шангуудые иимэ хүнүүдтэ олгохо гэжэ **тогтообо:**

1. **Алпатов** Михаил Владимировичта, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, искусство шэнжэлэлгын доктор, СССР-эй Уран зурагай академиин үнэнтэ гэшүүн,—ород ба совет искусствын түүхэдэ хабаатай: «Ородой искусствын түүхэ тушаа этюдүүд», «XI—XVI зуун жэлнүүдэй үеынород искусствын шухаг баялиг (тоһон зураг)», «Андрей Рублев» гэжэ зохёолнуудай түлөө.

2. **Биеша** Мария Лукьяновнада, СССР-эй арадай артистка,—СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан концертнэ программын, мүн А. Стырчын «Героическая баллада», Д. Вердиин «Трубадур», П. Чайковскиин «Евгений Онегин» гэжэ оперонуудта партинуудые наадаһанай түлөө.

3. **Быков** Василий Владимировичта, уран зохёолшо —«Хүшөө», «Үүрэй сайтар ажабайха» гэһэн туужануудай түлөө.

4. **Ефремов** Олег Николаевичта, РСФСР-эй арадай артист, режиссёр, **Сумбаташвили** Иосиф Георгиевичта, РСФСР-эй арадай уран зурааша, Грузиин ССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, зүжэгэй уран зурааша, **Евстигнеев** Евгений Александровичта, РСФСР-эй арадай артист, **Расцветаев** Вячеслав Николаевичта, РСФСР-эй габьяата артист—рольнуудые наадагшад,—М. Горькиин нэрэмжэтэ СССР-эй МХАТ-та табигдаһан «Сталевары» гэжэ зүжэгэй түлөө.

5. **Жук** Александр Владимировичта, РСФСР-эй габьяата архитектор, авторска коллективэй хүтэлбэрилэгшэ, **Вержбицкий** Жан Матвеевичтэ, **Владин** Генрих Михайловичта—архитекторнууд, **Кузьменко** Степан Михайловичта, инженер-конструктор, **Гоголев** Евгений Алексеевичтэ, **Заикин** Николай Яковлевичта — инженернүүд-барилгашад, — Ленинград хотодохи «Пулково» гэжэ аэропортын вокзалай архитектурын түлөө.

6. **Игнатов** Николай Юльевичтэ, уран зурааша, — Пицунда хотодохи «Грузи тухай дуун», Тбилиси хотодохи «Пиросманида зорюулга» гэжэ дурасхаалай һинлүүр зурагуудай түлөө.

7. **Кулиев** Кайсын Шуваевичта, Кабардино-Балкарай АССР-эй арадай поэт,—«Газарай дэбтэр» гэһэн шүлэгүүдэй согсолбориин түлөө.

8. **Мартынов** Леонид Николаевичта, поэт, — «Гиперболы» гэжэ шүлэгүүдэй согсолбориин түлөө.

9. **Медведкин** Александр Ивановичта, РСФСР-эй арадай артист, сценаринуудай автор ба режиссёр, — «Һэлхэлээ марталга», «Хитад дээрэ бууһан һүни», «Сошордолто мэдээсэл» гэжэ, түбэй студиин табиһан документально-публицистическэ фильмүүдэй түлөө.

10. **Нурпеисов** Абдижамир Каримовичта, — уран зохёолшо, — «Шуһан ба хүлһэн» гэжэ гурбан номой түлөө (1-дэхи номынь — «Боро хараан», 2-дохи номынь — «Зүдэрэл», 3-дахи номынь — «Хүмэрил»), **Мамбетов** Азербайжан Мадиевичта, Казахай ССР-эй арадай артист, режиссёр, **Кривошеин** Александр Сергеевичтэ, уран зурааша, **Ашимов** Асаналида, Казахай ССР-эй габьяата артист, **Шарипова** Фарида Шариповнада, Казахай ССР-эй габьяата артистка, **Ногайбаев** Идиристэ, Казахай ССР-эй арадай артист — рольнуудта наадагшад,— М. Ауэзовэй нэрэмжэтэ Казахай гүрэнэй драмын академическа театрта табигдаһан «Шуһан ба хүлһэн» гэжэ зүжэгэй түлөө.

11. **Реизов** Борис Георгиевичта, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент, — XIX зуун жэлэй француз романтизмын ба шэнжэлхы реализмын тогтонилгын асуудалнууд тухай: «Романтизмын үедэхи француз түүхэдэ хабаатай роман», «Бальзагай зохёолнууд», «Флоберэй зохёолнууд», «XIX зуун жэлэй француз роман» гэжэ бүлэг шэнжэлгэнүүдэй түлөө.

12. **Тормис** Вельо Риховичто, Эстониин ССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, композитор,—«Ленинэй үгэнүүд», «Маарьямаа тухай баллада», «Түмэрые шэрээлгэ» гэжэ олоороо дуулаха дуунуудта зорюулагдаһан зохёолнуудай түлөө.

13. **Фрэз** Илья Абрамовичта, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, режиссёр, **Железников** Владимир Карповичта, сценариин автор, **Тутунов** Гасан Магомедовичтэ, **Чардынин** Алексей Николаевичта — операторнууд, **Бахметьев** Игорь Александровичта, уран зурааша, — «Үхибүүдэй ба эдиршүүлэй фильмүүдэй М. Горькиин нэрэмжэтэ түбэй киностудиин табиһан «Чудак из 5 «б» гэжэ уран һайханай фильмын түлөө. (Үхибүүдтэ зорюулагдаһан литературын ба искусствын зохёолнуудай түлөө шангууд).

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ СЕКРЕТАРЬ	СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ
Л. БРЕЖНЕВ	**А. КОСЫГИН**

Соведүүдэй талмай дээрэ болоһон Улаан-Үдэ хотын ажалшадай жагсаал. Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ОКТЯБРИИН ЗАМААР—КОММУНИЗМ БА ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ

(Үргэлжэлэл. Эхинииь 1 дэхи нюурта).

га хэмжээн байд гээд лэ нэмээгдэнэ. үйлэдбэриин һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда зэргын хэмжээнэй салин болон түлээһэнүүд дээшэлүүлэгдэнэ. Эдэ социально-экономическа хэмжээ ябуулганууд элдэб категориин хүн зоной олзо доходой хэмжээе ойртуулхада ехэ удха шанартай юм.

Бүхы дээрээ 1971 онһоо 1974 он хүрэтэр 47 миллион хүнэй салин хүлһэн дээшэлүүлэгдэбэ. Ондоогоор халэхэдэ, хоёрдохи хүдэлмэришэн болон алба хаагша бүхэнэй салин дээшэлээ гээшэ.

Хэрэглэмжын нийтын фонднууд арад зоной байдал һайжаруулгада шухала үүргэ дүүргэдэг. Имагтал пенси, стипенди, тэдхэмжэ болон бусад түлбэринүүдэй нэмээгдэһэнэй ашаар табан жэлэй дүрбэн жэлэй туршада 30 миллион хүнэй олзо дээшэлхэнь.

Һаяхан КПСС-эй ЦК болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет ургажа ябаа үетэнние хүмүүжүүлхэ бүри һайн эрхэ нүхэсэл байгуулха, үхибүүтэй бүлэнэртэ улам ехэ материальна туһаламжа үзүүлхэ зорилгоор бага олзотой бүлэнэрэй үхибүүдтэ тэдхэмжэ үгэдэг болохо тухай хэмжээ ябуулганууды баталаа. Иимэ тэдхэмжэнүүдтэ гүрэмнай жэл бүри 1,8 миллиард түхэриг гаргашалха. Энэ хадаа арад зоной байдал һайжаруулха тушаа Коммунис партиин оролдолго гаргажа байдагай үнэншэмэ тодо шэнэ жэшээ мүн.

Хүн зоной бодото олзо доходые дээшэлүүлхэ зуура, парти арадай хэрэглэмжын эд товарнуудые улам ехээр үйлэдбэрилэн гаргаха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна. Ажаһуудал хангаха албан бушуу түргэнөөр хүгжөөгдэнэ. Совет хүнүүд жэл ерэхэ бүри ехэ хубсаһа, мебель, холодильник, телевизорнүүдые худалдан абана. Табан жэлэй үнгэрһэн үе соо энээнэй урда тээхи бүхы табан жэлэйхидэ орходоо һураггүй ехэ эд товарнууд худалдагдаад байна.

Гэхэтэй хамта ажалшадай эрилтэнүүдынь саг үргэлжэ дээшэлнэ. Бүтээгдэдэг эд товарнуудай шанарые улам һайжаруулхые тэдэнэр эринэ. Энэньшье зүйтэй. Үргэн хэрэглэлэй эд товарнуудые улам ехэ хэмжээгээр гаргаха, тэдэнэй шанар, мүн сортыень һайжаруулха, ондоогоор хэлэбэл, хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжые улам ехэ хэмжээгээр хангаха гэһэн зорилго партимнай арадай ажахын бүхы һалбариин хүдэлмэрилэгшэдэй, түбхын түрүүндэ хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ табина бшуу.

Гэр байрые һайжаруулха гээшэ ажалшадай байдал һайжаруулгын гол зүйлнүүдэй нэгэн юм. Манай орондол адли иимэ ехэ хэмжээгээр гэр байранууд дэлхэйн ямаршье ондоо орондо баригдадаггүй. Тэрэнэй асари ехэ хэмжээн тухай ямар баримта гэршэлнэб гэхэдэ, табан жэлэй имагтал дүрбэн жэлэй туршада Москва мэтэ дүрбэн городой гэр байрануудтай адли хэмжээтэй байрын гэрнүүд ашаглалгада оруулагдахань ха юм. Эдэ дүрбэн жэлэй туршада 45 миллион гаран совет хүнүүд шэнэ квартиранууудтай болохо, байраяа һайжаруулха юм. Хүн зониие гэр байраар хангалгые саг үргэлжэ һайжаруулха, совет бүлэ бүхэниие амяараа байратай болгохо гэжэ партимнай оролдоно.

Социалис общество хадаа ажалшан бүхэнэй ажабайдалай материальна болон оюун ухаанай эрхэ байдалые һайжаруулха гэжэ оролдодог обществын түүхэдэхи түрүүшын общество юм. Манай арга боломжонуудай бага, хизаарлагданги байха үедэшье, орон доторнай түрүүшын хэрэглэлэй эд товарнуудай үйлэдбэри ехээр бэелүүлэгдэхэһээ гадна, һуралсалай, элүүрые хамгаалгын болон социальна тэдхэмжын эгээн түрүү байгууламжа бии болгогдоһон юм.

Мүнөө совет арадай ажабайдалынь удхаараа һураггүй түгэлдэр, олон талатай болонхой. Энэ хадаа соёл культура, эрдэм ухаа, обществын оюун сэдьхэлэй баялигые хүгжөөхэ тушаа партиин эрид шууд оролдолгын аша үрэнь мүн. Юһэдэхи табан жэлэй жэлнүүд энэ талаар илангаяа ехэ удха шанартай.

Бүгэдэ нийтын дунда һуралсалда оролго түгэсхэгдэжэ байна, һургуулида болон ВУЗ-дахи һуралсал, залуушуулай профессионально-техническэ бэлэдхэл нарижуулагдана. Хүнүүдэй бэеын тамир бэхижүүлхэ, тэдэнэй ажал болон һуудалай эрхэ байдал һайжаруулха, байгаалиие хамгаалха талаар ехэ юумэн хэгдэнэ.

Арадай материальна болон культурна эрилтэ хэрэглэмжые улам дүүрэнээр хангаха гэһэн КПСС-эй XXIV съездын хараа шугам саашадаашье шууд сэхээр, хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэхэ.

Хүн гээшэ манай эгээл үнэтэй, гол баялиг гээшэ, харин хүниие али бүхы талаар хүгжөөхэ гээшэ партиин программна уг зорилго мүн гэжэ парти нэгэнтэ бэшэ онсолон тэмдэглэдэг байгаа. Бүхы үйлэдбэриие, бүхы эрдэм ухаан болон соёл культурые, бүхы социальна болон политическэ институдуудые обществомнай хүнэй аша туһада зорюулба.

Энээндэ социалис нийтын байгуулалтын гол шухала шэнжэ шанарынь, совет ёһоной ажабайдал харагдана. Энэ хадаа Октябриин айхабтар шухала туйлалта мүн гэжэ бидэнэр хараха ёһоороо харанабди. Совет ёһоной ажабайдал дотор совет хүнүүдэй аша туһа болон уг зорилгын нэгэн нийтэ байһаниинь, коммунизмын хэрэгтэ тэдэнэй үнэн сэхэ байһаниинь харагдана. Ороной бүхы наци болон арадуудай аха дүү ёһоной холбоон, тэдэнэй хоорондын таһаршагүй хани барисаан гээшэ совет ёһоной ажабайдалай айхабтар ехэ туйлалта мүн. СССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан һайндэр, мүн совет республикануудай хахад зуун жэлэй ойдо зорюулагдаһан манай нийтэ һайндэрнүүд хадаа эдэ бүгэдые хурса тодоор гэршэлнэ.

Совет ёһоной ажабайдал хадаа коллективизм болон бэе бэедээ туһалха, хүниие хүндэлхэ ябадалда үндэһэлһэн шэнэ ёһоной харилсаан мүн. Шэнжэ шанараараа айхабтар энэрхы шанартай байха зуураа иимэ харилсаан мүнөөнэйшье, ерээдүйншье байдалнай хододоо һайн байха гэһэн бата найдамжа хүнүүдтэ түрүүлнэ.

Манай саашадаа дабшаха тума совет ёһоной ажабайдалай гайхамшаг шэнжэнүүд улам хүгжөөгдэнэ. Ленинэй үгөөр хэлэбэл, «хүнэй байдалай эгээл дээдэ түхэл маягууд» манда амжалтатайгаар хүгжөөгдэнэ. Хүнэй түүхэдэхи шэнэ нэгэдэл — совет арад бүрилдөө. Обществын үзэл сурталай, политическэ нэгэдэл батажана, тэрэнэй бүхы социальна бүлэгүүд бэе бэедээ улам ойро дүтэ болоно.

Ажалшадай эгээл эмхидэнги, хатуужанги, ушар ёһо мэдэхэ отряд болохо хүдэлмэришэн анги коммунис байгуулалтада, манай обществын бүхы ажабайдалда түрүү үүргэ дүүргэнэ. Тэрэ коммунис һайхан зорилгонуудта хизаарлашагүй үнэн сэхэ байха зуураа, Россин революционно пролетариадай хэрэгые нэрэтэй түрэтэйгөөр үргэлжэлүүлнэ. Манай ороной хүдэлмэришэн ангиие, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ болон амгалан ажал хүдэлмэриин жэлнүүдтэ тэрэнэй харуулһан баатаршалгые бүхы дэлхэйн ажалшад һайшаан бахархан харадаг.

Баатар габьяата хүдэлмэришэн ангитай хани холбоотойгоор колхозно таряашад ажал ябуулгаяа эрхилнэ. Эгээн шэнэ техникээр зэбсэглэгдэһэн, культурна талаараа хэмжээлэшэгүй ехээр ургаһан колхозно таряашад ороной хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ хубитаяа оруулна.

Экономическа хүсэ шадалаймнай улам ехэ боложо, научно-техническэ дэбжэлтын улам түргэдхэ, арадай оюун сэдьхэлэй ажабайдалай баяжаха тума совет интеллигенциин үүргэ дээшэлхэ ёһоороо дээшэлнэ.

Хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай болон интеллигенциин таһаршагүй холбоон, манай обществын бүхы ангинууд болон социальна бүлэгүүдэй, ороной бүхы наци болон үндэһэ яһатануудай нэгэдэл — энэ хадаа коммунис байгуулалтын асари ехэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ байгаа хүсэн мүн. Партиин политиканнь хүдэлмэришэн ангиие, колхозно таряашад болон интеллигенциие улам ойро дүтэ болгохо, хото болон хүдөөгэй хоорондохи, ухаанай болон бар хүсэнэй ажалай хоорондохи илгаануудые удаа дараагаар усадхаха хэрэгтэ зорюулагданхай. Энэ хадаа ангигүй коммунис общество байгуулха хэрэгэй гол шухала зүйлнүүдэй нэгэн гэжэ КПСС-эй XXIV съезд онсолон тэмдэглэһэн байна.

Социалис демократиие саашадань хүгжөөхэ тушаа парти саг үргэлжын анхарал оролдолго гаргажа байдаг. Ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй, профессиональна Союзуудай, ленинскэ комсомолой, ороной нийтын бүхы эмхинүүдэй ажал ябуулгыень бүрн эдэбхитэй болгохын тулада парти хамаг шухала хэрэгтэй юумэ хэдэг.

Үргэн демократизм гээшэ социалис байдалай онсо шэнжэнүүдэй нэгэн юм. Манай демократиин эгээл шухала булюу зүйлынь юуб гэхэдэ, тэрэ имагтал хүнэй эрхэнүүдые тунхаглаад дүүрэдэг бэшэ, харин тэдэниие бодото дээрэнь лаб бэелүүлхэ эрхэ нүхэсэл олгодог. Совет эрхэтэн ажалгүй байха, дарлагдаха, мүлжэгдэхэ, политическэ болон национальна доромжолгодо ортохо мэтын социальна хара тодхор гайнуудһаа сүлөөлэгдэнхэй. Тэрэ гүрэнэй хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ, үйлэдбэриин болон нийтын ажабайдалда хабаадалсаха бүхы арга боломжотой.

Совет хүнэй нэрэ түрые, гражданин байха тэрэнэй эрхые манай хуули бүхы талаар хамгаалдаг. Гэхэтэй хамта бодото демократизм, арадай бодото засаг, коммунис байгуулалтын агууехэ хэрэгынь өөрөө хүн бүхэнэй эгээл ушар ёһо мэдэнги, харюусалгаяа мэдэрэнги байхые эрилдэг.

Эгээл тиимэһээ парти обществын эмхидхэлые бэхижүүлдэг, хүн бүхэнэй харюусалгые дээшэлүүлдэг. Эгээл тиимэһээ дутуу дундануудтай, али бүхы хуушанай үлэгдэлнүүдтэй, обществодо харша ябадалнуудтай эбсэшэгүй байха үзэлтэйгөөр совет хүнүүдые хүмүүжүүлдэг, буржуазна үзэл сурталай нэбтэрэн орохо ябадалтай эрид шууд тэмсэл хэдэг, бүхы ажалшадта коммунизмын үзэл сурталда угаа ехээр этигэнги байха үзэл түрүүлхын, тэдэнэй ажалай болон политическэ эдэбхиие бадаруулхын, заршам журам наринаар сахижа, ажал хэрэгтээ һайнаар хандадаг байхынь түлөө оролдоно.

Оронойнгоо гражданин бүхэндэ дээдэ морально-политическэ шэнжэнүүдые хүмүүжүүлхэ зуураа, партимнай саашадаашье, В. И. Ленинэй һургаһанай ёһоор, «коммунис журам заршам болон коммунис ажалые... олонийтын мэдэрэл ухаанда, дүршэл дадалнуудтань, үдэр бүриинь байдалда найтэрүүлхын тулада ажаллаха» (Зохёолнуудай гүйсэд сугл., т. 41, 108 хууд.).

Промышленностьда болон хүдөө ажахыда, ажалшадай байдалые һайжаруулгада болон культурна байгуулалтада, совет обществын политическэ болон үзэл сурталай нэгэдэлые саашадань батадхалгада, арадуудай хани барисаае бэхижүүлгэдэ бии байгаа манай бүхы амжалтанууд Коммунис партиин ударидалга доро туйлагдаа. Партимнай өөрынгөө үнэн зүб компас — марксистско-ленинскэ теориие саг бүхэндэ хүтэлбэри болгожо, айхабтар баян революционно дүй дүршэлдөө түшэглэдэг. Тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитет, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежнев түрүүтэй, тэрэнэй Политбюро нийтын ажабайдалай бүхы талаар үнэхөөрөө асари ехэ хүдэлмэри ябуулдаг. совет арадай зохёохы ажалые эмхидхэн шэглүүлдэг.

Парти болон гүрэнэй олон талата ажабайдал болон ажал ябуулгые хүтэлбэрилхэ талаар Леонид Ильичэй өөрынь элитэ ехэ үүргэтэй байһые коммунист бүхэн, совет хүн бүхэн һайн мэдэнэ. Энээнэйнгээ түлөө Леонид Ильич бүхы совет хүнүүдэй дурлал болон хүндэлэлдэ хүртэһэн байна.

Партийна ажабайдалай ленинскэ гурим дүримүүдые шууд сахиха, ябажа гараһан замаа болон бүтээхэ зорилгонуудаа эрдэм ухаанай ёһоор шэнжэлхэ, байдалые үнэн зүбөөр сэгнэхэ, абаһан шиидхэбэринүүдээ гүнзэгы һайнаар үндэһэлхэ — эдэ бүгэдэ хадаа манай партиин болон тэрэнэй Центральна Комитедэй ажал ябуулгые тодорхойлно. Эдэ шэнжэ шанарнууд ЦК-гай октябриин (1964 он) Пленумэй һүүлээр али бүхы талаар саашадаа хүгжөөн бэелүүлэгдэһэн байна. Тус Пленум ороной бүхы хүгжэлтэдэ нүлөө үзүүлжэ, КПСС-эй болон Совет гүрэнэй түүхэдэ, хүгжэнги социализмын эрхэ байдалда тааруу политическэ хараа шугам найруулха хэрэгтэ элитэ ехэ үүргэ дүүргэһэн байна.

Үнгэрһэн арбан жэлэй үе партиин политикын түгэс хүсые харуулаа. Арад болон партимнай дотоодыншье, гадаадыншье хэрэгүүдээр гаргаһан бүхы шиидхэбэринүүдээ хэлбэришэгүй шууд бэелүүлдэг юм гэжэ КПСС-эй XXIII болон XXIV съездүүдэй шиидхэбэринүүд, тэдэниие бодото дээрэнь бэелүүлгэ харуулаа. Арадай болон партиин хэлэһэн үгэ, хэһэн хэрэгүүдэйнь хоорондо алгасал байдаггүй. Партиин таһаршагүй нэгэдэлгэй байһаниинь тодо хурсаар харагдажа, парти болон арадай зохёохы эдэбхиин шэнэ ехээр бадаралта үзэгдэһэн байна. Энэ ехэ ажалай гайхамшаг аша үрые бидэ бүгэдэ мүнөө үзэжэ байнабди.

Һүүлэй жэлнүүдтэ партийна байгуулалтын ленинскэ гол ёһонуудые шууд бэелүүлһэнэй үндэһөөр КПСС-эй зэргэнүүд улам батажан хатуужаа. Совет коммунистнууд марксизм-ленинизмын илагдашагүй тугые тойрон нягтаар жагсанхай.

15 миллион гаран коммунистнуудые нэгэдүүлжэ байгаа манай ленинскэ парти хадаа арадай политическэ вождьнь, тэрэнэй нэрэ хүндэнь, һэшхэл зүрхэниинь ухаан бодолынь мүн.

Үзэл сурталай талаар бата нэгэдэлтэй, арад зонтой таһаршагүй нэгэдэлтэй байхадаал парти хүсэтэй байдаг. Ажалшадай аша туһа гээшэ тэрэнэй аша туһа мүн.

Партидаа арад зомнай хизаарлашагүй ехээр этигэдэг. Парти арадай энэ этигэл найдабариие үндэрөөр сэгнэжэ, тэрэ найдабарииень харюулан, коммунизмын илалта тээшэ совет арадые бата найдамтайгаар хүтэлжэ ябаһаараа омогорходог.

II. Эб найрамдалай болон арадуудай аюулгүйн түлөө КПСС-эй тэмсэл хадаа Октябриин захяа заабаринуудай бодото бэелэл мүн

Нүхэд! Октябриин революциин илалта хадаа нэгэ орон доторхи социальна байгуулалтые ондоо байгуулалтаар имагтал һолиһон ябадал бэшэ байгаа. Тэрэ хадаа мүлжэлгэ дарлалга дээрэ, империалис богоолшолгодо, хүсэрхэлгэ болон сэрэгэй дайнда түшэглэһэн дэлхэйдэхи бүхы гуримай доройтон һалажа эхилһэнэй тэмдэг байгаа. Октябриин революциһаа хойшо революционно хубилалтануудай үе шата эхилжэ, тэрэнэй ашаар мүнөөнэй дэлхэйн түхэл шарай үндэһөөрөө хубилан байна.

Мүнөө социализмын дэлхэйн байгуулалта, дэлхэйн хүдэлмэришэн анги, империализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүд дэлхэйн хүгжэлтын шиидхэхы нүхэсэлынь болонхой. Уласхоорондын оршондохи хүсэнүүдэй хубаарилай хубилан, түбхын түрүүндэ эб найрамдалай, демократи болон социализмын бүри хүсэтэй болоһоной ашаар мүнөө дэлхэй дээрэ һайн хубилалтанууд боложо байһаниинь дэмы тушаалдаһан хэрэг бэшэ.

Айхабтар хурса, холые уридшалан хараһан иимэ үгэнүүдые Карл Маркс хэлэһэн байдаг: «Экономическа талаар үгытэй ядуу, политическэ талаар тэнэшүү дэмылиг хуушан обществын орондо шэнэ общество мүндэлжэ, тэрэнэй уласхоорондын гол ёһониинь хадаа эб найрамдал болохо...» (К. Маркс, Ф. Энгельс зохёолнуудай 17 т., 5 хууд.). Үнэн-зүб, демократическа ёһоной тайбан байдал тогтооё гэһэн уряа хадаа бүхы арадуудта, правительствануудта Октябриин революциин, агууехэ Ленинэй хандууһан уряа байгаа.

Манай ороной капиталис гүрэнүүдээр хүреэлэгдэн, ори гансаараа байха үеын бэрхэшээл болон туршалганууд соогуур коммунистнуудай парти ленинскэ гадаадын политикын тугые үндэр дээгүүр үргэжэ ябаа. Энэ туг дороо бидэнэр Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай гал дүлэн соогуур ябажа гараабди. Энэ дайнай үедэ совет арад, тэрэнэй алдар суута Зэбсэгтэ хүсэнүүд гитлеровскэ сэрэгэй машиные бута сохижо, хэрзэтэ фашис богоолшолгоһоо Европын арадуудые сүлөөлһэн байна. Энэ тугтаа үнэн сэхэ Совет гүрэмнай дайнай һүүлээрхи бүхы туршада эб найрамдал болон арадуудай аюулгүй байдалые батаар хамгаалан сахина.

Пролетарска революциһаа урган гараһан Советскэ Союзай гадаадын политика хадаа хахад зуун жэлэй урдахидал адли мүнөөшье уг шанараараа ангиин шэнжэтэй, интернационалистска политика мүн. Тэрэ хадаа гансал совет арадай, социализмын оронуудай арадуудай аша туһые хамгаалдаг бэшэ, харин дэлхэйн ээээ түрүү хүсэн — уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай эб найрамдал хүсэжэ байһан эрмэлзэлые харуулдаг.

Уласхоорондын оршондо боложо байгаа һайн хубилалтануудые шэнжэлэн харабал, тэдэ КПСС-эй XXIV съездын дэбжүүлһэн Эб найрамдалай программа бэелүүлхэ ябадалтай али нэгэн талаараа холбоотой гэжэ бүрин үндэһэтэйгөөр хэлэжэ болоно.

КПСС-эй ЦК-гай съезд дээрэ хэһэн тоосоото элидхэл соо Леонид Ильич Эб найрамдалай программа дэбжүүлэн табижа, тэрэниень съезд нэгэн дуугаар һайшааһан байгаа.

Социализмын аха дүү оронуудтай хамта манай бэелүүлжэ байгаа энэ программа нийтын хүгжэлтын зайлашагүй хэрэглэмжэнүүдые, уласхоорондын байдалай зайлашагүй эрилтэнүүдые, социалис гүрэнүүдэй мүнөө үеын эб найрамдалта политикын гол зорилгонуудые согсолон харуулна.

Эб найрамдалай программын бэелүүлэгдэһэнэй ашаар һайн хубилалтанууд болоо гэжэ мүнөө бүгэдэ мэдэрнэ. Эдэ хубилалтанууд уласхоорондын бүхы байдалда гүнзэгы нүлөө үзүүлээ гэжэ бидэнэр сэхэ баталан хэлэхэ үндэһэтэйбди. Юундэб гэхэдэ, энэ программа эб найрамдалай түлөө тэмсэжэ байгаа бүхы хүнүүдые тодорхой һанал бодолнуудаар зэбсэглүүлжэ, уласхоорондын түгшүүрилтэ байдал һулааруулха, дайнай аюул зайсуулхын түлөө тэмсэлдэ тодорхой зорилгонуудые табиһан байна.

Харин тон һаяхан, оройдоол хоёр-гурбан жэлэй урда тээ зарим гадаадын ажал ябуулагшад хадаа эб найрамдалай энэ программа буруу һүрэхэ гэжэ хэлэдэг байгаа. Теэд юумэндэ этигэдэггүй эдэ хүнүүдэй һанамжань хуурмаг буруу байшоо бшуу.

XXIV съездын энэ түүхэтэ шиидхэбэри дотор табигдаһан асуудал болон зорилгонууд тушаа дэлхэйн оршондо хурса политическэ тэмсэлэй боложо байһаниинь ойлгосотой. Байдал ондоо байха гэжэ хүлеэхэ үндэһэн үгы байгаа. Гэбэшье гол шухаланнь элитэ. Эб найрамдалай программа амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна. Совет арадай зохёохы амгалан ажалай гадаадын эрхэ байдалынь хэзээ хэзээнэйхиһээ мүнөө һайн байна.

Совет гүрэнэй эб найрамдалта политикын ашаар, совет хүнүүдэй шэн габьяата ажал хүдэлмэреэр манай Эхэ ороной экономическа болон бэеэ хамгаалха хүсэ шадалай түгэс болоһоной ашаар байдалнай иимэ һайн болоо бшуу. Мүн партиин, коммунистнуудай олон миллион тоото отрядай эршэмтэй шанга ажалай ашаар байдал һайжараа. Тэрэшэлэн партиин Центральна Комитедэй, тэрэнэй Политбюрогой, Л. И. Брежневэй өөрынь дотоодын байгуулалтын хэрэгүүдтэл адли, мүн гадаадын политикын талааршье үдэр бүриин, эсэшэ сусашагүй ажал ябуулга эрхилһэнэй ашаар байдал һайжараа.

Эб найрамдалай түлөө, социализмын һайн һайхан зорилгонуудай түлөө уласхоорондын оршондо элдэб олон талатай орьёлмо ехэ хүдэлмэриие Леонид Ильичэй айхабтар бэлиг шадабаритайгаар, манай хэрэгэй, ленинскэ гадаадын политикын үнэн зүб байһанай гүн этигэлсэтэйгээр ябуулжа байһыень Советскэ Союзай ажалшад, гадаадын олон олон миллион хүнүүд харана. Уласхоорондын элдэб суглаануудта, заримдаа манайхиһаа нилээд ондоо үзэл бодолтой политическэ болон нийтын ажал ябуулагшадтай уулзаха үедэ Леонид Ильичэй ямар ехэ нэрэ хүндэтэй, үгынь ямар ехээр тоогдодог байһыень нюдөөрөө харадаг байнабди. Харин тэрэнэй үгэнүүдэй саана, дэлхэйн политикын үндэһэн шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ зорюулагдаһан хүсэлэл оролдолгын саана агууехэ социалис гүрэнэй, агууехэ партиин нэрэ хүндэ байна.

Эб найрамдалай ба социализмын түлөө жэшээлэшэгүй үргэн дэлисэтэй тэмсэл ябуулхадаа, бидэнэр аха дүү социалис гүрэнүүдтэй нэгэн зэргэнүүдтэ ябажа, тааралдуулагдаһан нийтэ һанамжануудые хэлэнэбди. Социалис хани нэгэдэл хадаа түрүү үзэл сурталай, нэгэн нийтэ зорилгын болон ажалшадай интернациональна һаналай нэгэн бүхэли боложо ниилэһэн холбоон юм. Иимэ ниилэлгые түүхэ хэзээшье үзөөгүй!

Социализмын оронууд бэе бэедээ туһалан, бэе бэеэ дэмжэн, экономикынгоо хүгжэлтые улам түргэдхэнэ. Экономическа талаар бэе бэедээ туһалалсалгын Соведтэ ородог оронууд дэлхэй дээрэ эгээл жэгдэ һайнаар хүгжэжэ ябаа гүрэнүүд юм гэжэ һайн мэдээжэ. Социалис хани нэгэдэлэй оронуудай хоорондохи һягта харилсаа холбоон бодото дээрээ партийна болон гүрэнэй бүхы ажал ябуулгада хабаадана. Тэдэнэй ажал ябуулгые хамгаалха найдамтай халхань Варшавска договор болонхой. Энэ эмхи дотор аха дүү оронуудай политическэ болон сэрэгэй харилсаа холбоон эб найрамдалай хэрэгэй түлөө улам нарижана. Социалис гүрэнүүд орон бүхэнэй аша туһые бүхы хани нэгэдэлэй аша туһатай тон зүбөөр таарaлдуулха зуураа, өөһэдынгөө гадаадын политикын ябуулгануудые зохилдуулха талаар үнэтэ дүй дүршэлтэй болонхой.

Социалис хани нэгэдэлдэ ородог гүрэнүүд хамтын хүсэлэл оролдолгоор нилээд ехэ амжалтануудые туйлаа. Германиин Демократическа Республикын бэеэ даанхай, бүрин эрхэтэ гүрэн боложо тогтоһониинь эгээл ехэ туйлалтануудаймнай нэгэн мүн. Немец газар дээрэ шэнэ общество байгуулгада һаад түбэг татаха гэһэн империалистнуудай һэдэлгэнүүд буруу һүрөө. Аяар 25 жэлэй туршада ГДР социализмын баруун хилэнүүдтэ һайдамтай түшэг болонхой.

Энэ хадаа Германиин Демократическа Республикын арадай агууехэ илалта, социализмын оронуудай нийтэ илалта мүн!

ГДР, тэрээнтэй хамта нүхэдынь болон союзнигуудынь республикын байгуулагдаһаар 25 жэлэй ойе тэмдэглээ. Энэ ехэ, бүхы социалис хани нэгэдэлэй нийтэ һайндэртэ Леонид Ильич түрүүтэй манай партийно-правительственна делегаци байлсаһан байна. Социалис Берлинэй гудамжануудаар олон мянган залуушуулай, республикын ажалшадай һүр жабхалантайгаар алхалан ябахыень, социализм болон эб найрамдалай зорилгонуудта үнэн сэхэ байһанаа харуулһыень ГДР-эй хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта бидэнэр сэдьхэлээ доһолгон хараһан байнабди.

ГДР-ые мэдэрхэгүй гэһэн империалис политикын буруу һүрэһэндэл адляар, мүн нүгөө социалис орониие — аха дүү Кубые гансаардуулха гэһэн политика эсэслэн буруу һүрэхэ гэжэ бидэнэр этигэнэбди.

Социалис хани нэгэдэлэй оронуудай айхабтар ехэ амжалтануудые туйлажа, тэрэ тоодо экономикын хэлбэришэгүйгөөр, тогтууритайгаар хүгжэжэ байха үедэ капиталай дэлхэйдэхи байдал мүнөө айхабтараар доройтожо байна.

Олонхи капиталис гүрэнүүдтэ мүнгэнэй үнэ тон ехээр буураа. Энээнтэй хамта хэдэн оронуудта үйлэдбэри багадхагдажа, ажалгүйдэлгэ улам олошорно. Валютна дорьбоо доһололгонууд замханагүй, элшэ хүсэнэй дутаадалга улам гүнзэгырнэ. Энээниие заримдаа энергетическэ доройтолго гэжэ зүйтэй хэлэдэг. Эдэ бүгэдэ ажалша хүнүүдэй байдалые улам муудхана. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүрэһэнһээ хойшо капитализм мүнөөнэйхидэл иимэ ехэ бэрхэшээлнүүдые экономикодоо хэзээшье үзөөгүй гээшэ ха.

Баруун тээхи оронуудта улам ехээр доройтожо байһанай ушар шалтагаание олохо гэһэн али бүхы һэдэлгэ гаргана, энээнһээ хайшан гэжэ гарахаб гэжэ бодомжологдоно. Гэбэшье эдэ бүгэдэ һэдэлгэнүүдынь урагшагүй байна. Тэрэньшье дэмы бэшэ. Эдэ бүхы үзэгдэлнүүдэй үнэн шалтагаануудые буржуазна политигууд хэлэжэ шадахагүй, зүбөөр хэлэбэл, хэлэхэ дурагүй байна. Хэдэн ехэ капиталис оронуудтахи экономикын сэрэгэй замда оруулагдаһанһаа, тэдэнэй сэрэгэй бюджедүүдэй айхабтар ехэ болоһонһоо мүнөөнэй бэрхэшээлнүүд ехээр дулдыдана гэһэн зайлашагүй зүб зүйл хэлэгдэнэгүй. Иимэ болохолоороо, буу зэбсэг улам ехэдхэхэ гэһэн политика ябуулжа байгаа тусхай хүнүүд лэ энээндэ гол түлэб гэмтэй гээшэ.

Нүхэд! Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада Советскэ Союз, социалис хани нэгэдэлэй оронууд эб найрамдалда дуратай бүхы түрүү хүсэнүүдтэй хүсэлэл оролдолгоёо нэгэдхэн, үйлэ хэрэгүүдэй ябасые эб найрамдал батадхаха тээшэ шэглүүлжэ, эбтэй эетэйгээр зэргэ оршохо гэһэн ленинскэ гол ёһонуудые тоггоон бэелүүлхэ тээшэ шэглүүлжэ шадаһан байна. Гүрэн хоорондын харилсаануудые хубилгаха нилээд үргэн зам мүнөө нээгдэбэ гэжэ хэлэхэ бүхы үндэһэн бии. Иимэ зам Октябрьһаа эхитэй юм.

Советскэ Союз болон Америкын Холбоото Штадуудай хоорондохи харилсаае һайжаруулха гээшэ онсо удха шанартай байһаниинь ойлгосотой. Дээдэ тушаалтадай совет-американ гурбан уулзалгын эсэстэ манай оронуудай хоорондын харилсаае зүрилдөөтэй, хёмороотой байлгаха бэшэ, харин эб найрамдалай замаар шэглүүлхэ талаар ехэ юумэн хэгдээ. Манай хоёр ороной тад ондоо нийтын байгуулалтатай, тад ондоо үзэл суртал баримталдаг байгаашье һаань, СССР США хоёрой харилсаае саашадаа улам һайжаруулан хүгжөөхэ гэжэ парти шууд эрмэлзэнэ.

Эб найрамдал тогтонижоруулан батадхаха гээшые советшье, американшье, мүн бусадшье арадууд ехээр хүсэжэ байна. Эгээл энэ үндэһэн дээрэ Холбоото Штадуудтай хэгдэһэн манай хэлсээнүүд болон договорнууд байгуулагданхай. Энэ хадаа түбхын түрүүндэ ядерна дайе зайсуулха хэмжээнүүд тухай хэлсээндэ, мүн СССР США хоёрой харилсаанай үндэһэ һуури тухай хэлсээндэ хабаатай.

Стратегическэ добтолхы ба оборонно буу зэбсэгүүдые хизаарлаха талаар хоёр гүрэнэй үгээе ойлголсоһон хараа бодол баһал тиимэ шэглэлтэйгээр ябуулагдана. Энэ шухала асуудалаар совет-американ хэлсээнүүд үргэлжэлһөөр. Өөрынгөө стратегическэ буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргаха ябадалда ехээр бэеэ барингй байхаар хоёр талын үгээе ойлголсохыень Советскэ Союз оролдоно. Тоогойшье, мүн шанарайшье талаар иимэ буу зэбсэгүүдые саашадань олоор гаргаха ябадалые болюулха тушаа хэлсээ баталхын түлөө бидэнэр оролдонобди. Гэбэшье баталагдаһан ямаршье хэлсээн бэе бэеэ ойлголсолгын ёһо гуримда харюусаха ёһотой, манай аюулгүй байдалда хохидол ушарууха ёһогүй.

Ноябриин 23—24-дэ Владивосток шадар Леонид Ильич Брежнев США-гай Президент Дж. Фордтой уулзаһан. Энэ уулзалга хадан совет-американ харилсаануудые саашадань хүгжөөлгэдэ ехэ удха шанартай байха гэжэ багшанабди. Бидэнэр, өөһэдынгөө талаһаа иимэ эрмэлзэлгэтэй байхаар оролдохобди.

Европодохи оршон байдалтай холбоотой асуудалнуудта парти гол анхаралаа саг үргэлжэ хандуулжа байдаг. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлээр Европодо тогтоогдоһон политическэ ба территориальна бодото байдалые уласхоорондын архын талаар бэхижүүлгэдэ, Европодохи политическэ байдалые нилээд һайжаруулгада хүргэһэн гадаадын политическэ хэдэ хэдэн шухала хэмжээ ябуулганууды бэелүүлхын тула бидэнэр Варшавска договорто хабаадагдаг оронуудтай ехэ юумэ хэһэн байнабди. Мүнөө Европын гүрэнүүдэй хоорондо харилсаа холбоонуудые хүгжөөхэ талаар урдынхиһаа һүргүй ехэ, таатай зохид арга боломжо бии болонхой.

Советскэ Союз ба Франци хоёрой хоорондохи харилсаанай һайн хэмжээндэ гаргагдаһаар бага бэшэ саг үнгэрөө. Тэдэнэй бэе бэедээ дүтэ болоһон ушар яһала һайн үндэһэ һууриитай болоһон, Европодохи ба бүхы дэлхэйн дээрэхи шахардуу байдалые һулааруулха ябадалда шухала үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Илангаяа түүхын бэрхэшээлтэ үедэ эдэ хоёр ороной, хоёр арадай хоорондо хани нүхэсэлтэй, бэе бэеэ ойлголсолтой байһаниинь шухала гэжэ бодото байдал нэгэтэ бэшэ харуулһан. Декабриин 5—7-до Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр Францида ошоходоо байһан ушарай энэ зорилгодо харюусаха байһан байна.

Советскэ Союз Германиин Федеративна Республикатай шэнэ харилсаануудта тон ехэ анхарал хандуулна. СССР болон ФРГ-гэй аша туһын талаар, тэрэшэлэн Европодо бүхыдэнь эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлхэ талааршье үнгэрһэн сагай хүшэр байдалые усадхалгада, харилсаа холбоо тогтоолгодо зорюулагдаһан хоёр гүрэнэй хараа бодол гүйсэд дүүрэнээр һайшаагдана. ФРГ-гэй канцлер Г. Шмидттэй һаяхан Москвада үнгэргэгдэһэн хэлсээнүүдэй үрэ дүнгүүд тэрэ хараа бодолой шэнэ гэршэ боложо үгэнэ. Дурсагдагша хэлсээнүүдэй үедэ хоёр ороной хоорондо политическэ ба экономическа харилсаа холбоо саашадань хүгжөөлгын ехэ асуудалнуудые алишье талаһаа үндэһэ баримтатайгаар харагдажа үзэгдөө.

Советскэ Союз тухай хэлэхэ болоо һаа, Германиин Федеративна Республикатай өөрынгөө харилсаануудые шууд сэхээр, удаан болзоргүйгөөр байгуулхаар бэлэн.

Хүршэ Финляндитай тогтооһон, 30 жэлэй туршада амжалтатайгаар хүгжөөгдэжэ байһан манай харилсаанууд холбоо барисаанда һайн жэшээ боложо үгэнэ. Советскэ Союз ба Финлянди хоёрой хоорондохи эблэрэлгын хэлсээн баталгадаар 30 жэлэй ойн һайндэр һаяхан тэмдэглэгдэбэ. СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный толгойлогшотой Совет гүрэнэй делегаци Хельсинкидэ болоһон тэрэ һайндэртэ хабаадаһан байна.

Европын бүхы гүрэнүүдтэй үргэн харилсаа холбоо байгуулхые оролдожо байһанаа манай орон бодото хэрэгээрээ элирхэйлэн харуулна. Зүбшэгдэмөөр болоһон политическэ холын хараата асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, ехэ хэмжээтэй экономическа проектнүүдые бэелүүлгэдэ, культурна делегаци болон уулзалгануудые андалдаха ябадалые үргэдхэлгэдэ бидэнэр эдэбхитэйгээр хабаадана. Гэбэшье хамтын үндэһэн һуури дээрэ аюулгүй байдал хангаха талаар хүсэл оролдолгоо хоёр талын харилсаанууд тааруу байхын тула Европын амгалан байдалые бэхижүүлхэ шухала.

Нэн түрүүн юун тухай хэлэнэб гэхэдэ, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной талаар нийтэевропын зүблөөн эсэстэнь хүрэтэр амжалтатайгаар ябуулха шухала. Энэ зүблөөн хадаа эб найрамдал болон аюулгүй байдалые гүрэнүүд хоорондын харилсаануудай хуули ёһондо хүргэмөөр үндэр дээдэ хэмжээнэй шиидхэбэринүүдые абаха гэжэ Европын арадууд хүлеэнэ. Энээниие хүсэд мэдэрээгүй, жэжэ хэрэг хэрэгтэ уг зорилгоһоо үлүүгээр һанадаг баруунай ажал ябуулагшад зүблөөнэй хүдэлмэриие зорюута хойшоно татахадаа, өөһэд дээрээ ямар харюусалга абажа байһан тухайгаа бодожо үзэхэ ёһотой. Энэ зүблөөе аша үрэтэйгөөр үнгэргэхэ байбал, Европын түбтэхи зэбсэгтэ хүсэнүүд болон буу зэбсэгүүдые хорохо зорилго оруулалсан, бусад асуудалнуудые шиидхэхэ таатай зохид эрхэ байдал олдохо байна бшуу.

Һүүлэй жэлдэ Европодо боложо байһан таатай зохид хубилалтануудай тухай хэлэхэ зууршье, орон доторнь фашис диктатурын усадхагдаһанай һүүлээр Португалитай эб ёһоной харилсаануудай тоогдожо байһан тушаа хэлэе хангаяар бидэнэр тэмдэглэнэбди.

Грецитэйшье манай харилсаанууд һайн тала тээшэ хубилжа байна. Грек арадые олохон жэлэй туршада хабшажа байһан сэрэгэй фашис журам унагаагдаа. Энэ хадаа Грециин демократическа ба эб найрамдалай дуратай хүсэнүүдэй амжалта болоно. Энэ амжалтын бэхижүүлэгдэхэ байһанда грек арадай бодото хани нүхэд бидэ доо этигэжэ байһан.

Шахардуу байдалые һулааруулгада туйлагдаһан амжалтанууд тэрэшэлэн Азиин түбиин байдалда ехээр нүлөөлөө. Советскэ Союзай эрид шууд дэмжэгдэһэн аха дүү вьетнам арад империалис эзэрхэг түримхэй ... гатай хэгдэһэн тэмсэлдэ илалта туйлаа. Манай парти, манай орон интернациональна уялгадаа үнэн сэхэ байһанаа бодото хэрэг дээрээ элирхэйлэн харуулба. Мүнөө Вьетнамда, мүн Индокитадта бүхыдэнь политическэ талаар гуримшуулалта эсэстэнь хүргэхэ шухала. Парижда болоһон хэлсээнүүдэй бэелүүлгые Сайгоной режим баригшадай хойшо татаха ябадалһаа арсаажа баадхаха шухала болоно. Парижда баталагдаһан хэлсээнүүд нягта наринаар сахигдаха ёһотой.

Индостанай хахад арал дээрэхи оршон байдалые гуримшуулжа байһан ... хадаа тон шухала асуудалнуудые хэлсээнэй ... шиидхэжэ болохо гэжэ ... руулна. Энээнэй тулада Советскэ Союз бага бэшэ ... хээ. Энэ хэрэгтэ сэхэ ... тай Инди мэтэ гүрэнүүд ... манай ороной хүсэл оролдолгые үндэрөөр сэгнэдэг ... һаниие бидэнэр сэдьхэлэй ... хананаар мэдэрнэбди. ... дитэй, тэрэшэлэн һайн харилсаатай болоһон Пакистан болон Бангладештэй ... харилсаа холбоон уласхоорондын байдалда, бүхы нийтын эб найрамдалай хэрэгтэ туйлай ехэ удха шанартай байһанаа харуулна ... хай.

Азиин агууехэ гүрэн Индитэй хани ёһоной харилсаанууд гансахан Азида ... найрамдалай шухала ... шанартай хэрэг болоо ... Совет-индиин харилсаа холбоонуудай нүлөөн ай... үргэн. Энэ харилсаа холбоонойнгоо улам бахижэ ... хүгжэхын тула Совет ... саашадаашье хамаг ... хэхэ байна.

Манай хүршэ Афганистантай Советскэ Союз В. И. Ленинэй ажаһуухан ... хойшо бата найдамтай ... нүхэсэнэ. Афганистан ... оронтой хүршэ ёһоор ... һууха, элдэб бүлэгүүдтэ ... баадахагүй политика ... сэхээр баримтална.

Манай орон Японтой ... шэ ёһоной һайн харилсаануудые хүгжөөхые оролд... тиихэ зуураа, гансахан экономическа талаар бэшэ, ... рин политическэ талаар ... эрмэлзэлгэдэмнай Япон ... тааруу зохисотойгоор ха... ха хэрэг үлэнэ.

Азиин оронуудай ... хүсөөр энэ түбидэ бата ... дамтай аюулгүй ... дал хангаха тон ... хала болонхой. Энэ ... рилго бэелүүлхэ замда ... байһан бэрхэшээлнүүд... гадхахые бидэнэр оролд... гүйбди. Азиин арад... дайнай ба эзэрхэг түр... ябуулгаһаа сүлөөлмөөр ... гүй байдалай гурим... түбиин гүрэнүүдэй ха... гаа хүсөөр зохёон бай... эрилтэ бодото байдал ...

Дэлхэйн мүнөө үеын ... шон байдалай һайн ... шэнжэ шанарнуудай ... юуб гэхэдэ, Советскэ Союзай, социализмын аха ... оронуудай хүсэл оролд... амгалан ёһоор зэргэ ... ажаһууха ёһо гурим ... хоорондын харилсаа... улам үргэнөөр нэбтэр... дэнэ. Эдэ ёһо гурим... сахан уласхоорондын ... тэ абтана бэшэ, соци... элдэб байгуулалтатай ... нүүдэй хоорондохи ... нүүдтэ юридическэ ... бэхижүүлэгдэнэ.

Хүн түрэлтэниие бү... сэгэй аюулһаа сүл... түлөө тэмсэл манай ... Ленинэй ажаһуухан ... нүүдһээ хойшо хэһэ... шадаашье хэхэ байна. ... зэбсэг хуряалгада ... тэмсэгшэдэй хүн зон... наа сэдьхэл зобооно ... худал хуурмаг бүхы ... жануудые бидэнэр ... шаанабди. Буу зэбсэг ... абаха хэрэгтэ амжалт... лагдана гү, али үгы гү ... нүүдэй политикаһаа, ... рүүн ехэ оронуудай ... каһаа дулдыдана. ... тэдэнэй бултадаа бу... сэг ехээр гаргаха ... болюулха хараа бо... римталдаггүй ба... мэдээжэ.

Уласхоорондын ... зүблөөнүүдэй үзэм... зэбсэг хуряаха тухай ... нийе бүгэдэ нийтээр... сэдөөр хуряан абах... тэр дурадхал Советск... оло дахин табиһан ...

Сэрэгэй зорилгоор ... лида пүлөөлхэ ... хорихо тухай Советскэ Союзай шэнэ үүсхэл О... Генеральна Ассамблеи... мүнөө харагдажа бай... тон шухала дурадха... хоорондын байдалда ... нөөр һайшаан дэмжэгд...

Түгэсхэлынь 3-дахи ...

ЭРЭГЭЙ ШЭНЭ ИЛАЛТАНУУД ТЭЭШЭ

(...хэл. Эхиниинь 1— ...нюурнуудта).

...а буу зэбсэгые саа... дэлгэрүүлхэгүйн ту... ехэтэй хэмжээнүүдые ...орилго урдынхи мэтэ ...болонхой. Энэ зорил... Советскэ Союз саашадаа хүсэл оролдолго гар...айна.

...зэбсэг хэтэрмэ ехээр ...ба империалис хар...үсэнүүдэй харата ...ын үргэлжэлжэ бай... манай парти, тэрэ... Центральна Комитет, ...скэ правительство Со... Союзай оборонно хү...жүүлгэдэ онсо ан... хандуулна, саашадаа хандуулха. Бүхы со...дай хүсэл бэелүүлэн, ...ойнгоо аюулгүй бай...анай хани нүхэд бо...оюзнигуудай аюулгүй ... гүйсэд, найдамтай...амгаалхын тула пар... саашадаа хэрэгтэй ...юумэ хэхэ.

...ынгөө национальна сү...ын, политическэ ба ...ическа бэеэ даанхай ...й түлөө тэмсэжэ бай...дуудые дэмжэхэ хэ...зорюулагдаhан КПСС ...ет гүрэнэй хэлбэри...хараа шугам Октяб...е сарhаа эхитэй юм. ...араа шугам хадаа Ази, ...ын, Латинин Америкын ...э байhан олон гүрэ...й манай харилсаануу...дэhэ hуурида түшэг... Колониализмын өөрын...гөө журамые барижа байhан газарта, тэрээндэ эсэргүүгээр тэмсэжэ байhан тэндэхи арадууд Советскэ Союзай нүлөө ехэтэй дэмжэлгээр хангагданхай байhанаа мэдэнэ.

Социалис болон хүгжэжэ байhан гүрэнүүдэй харилсаа холбоон уласхоорондын байдалда улам бэхижэнэ. Олонхи шухала асуудалнуудаар бидэнэр хамта байhанаа мэдүүлнэбди. Энэ хадаа империализмда эсэргүү фронтын баазын шахардуу байдалые hулаpуулгын аша туhада үргэдхэнэ, эб найрамдалай хэрэгые шиидхэлгэдэ, төрэшэлэн национальна сүлөөрэлгын тэмсэлдэ таатай hайн эрхэ байдал бии болгоно.

Мүнөө сагай тактика уласхоорондын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хүгжэжэ байhан оронуудай эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ жэшээнүүдые олоор харуулна. Социалис оронуудай дэмжэлгэдэ түшэглэн, тэдэнэр өөhэдынгөө хуулита эрхэ ба аша туhын хэрэгые улам амжалтатайгаар хамгаална.

Колониальна hүүлшын империин hүүлшын час ерээ гэжэ мүнөө хэлэхэдэ болоно. Өөhэдынгөө арадуудай эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ даанхай байдалай түлөө олон жэлдэ удаагуур тэмсэл хэжэ байhан, ехэ амжалта түйлаhан Гвиней-Бисаугай, Мозамбикын ба Анголын патриодуудые бидэнэр амаршалнабди. Гвиней-Бисау тухай хэлэхэ болоо hаа, энэ орон ООН-ой гэшүүн боложо абтаад, уласхоорондын үргэн мэдэрэлдэ хүртэнхэй.

Л. И. Брежнев hаяхан үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ тэмдэглээ hэн: «Шахардуу байдал hулаpуулхын түлөө тэмсэлээр горитой амжалтануудай түйлагдаhаниинь арсалтагүй, тиигэбэшье энээгээр hанаагаа амаржа болохогүй байна. Уласхоорондын байдал шэнэ асуудалнуудые табина, хуушаншье асуудалнууд үшөө хүсэд шиидхэгдээдүй байhаар».

Дэлхэйе «хүйтэн дайнай» үе сагта тэхэрюулхэ гэжэ хүсэдэг үшөөл нүлөөтэй хүсэнүүдэй бии байhые мартанагүйбди. Тиимэhээ эб найрамдал ба арадуудай аюулгүй байдалые шухалада тоолодог бүхы хүнүүд тон hэримжэтэй байха, эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ эмхидэн жагсаха ёhотой болоно.

НАТО-гой милитарис бүлэгүүдэй гэмээр Кипрэй хуби заяан тэрэ бүлэглэлэй сэрэгэй ба политическэ харата аашануудай гуламта болгогдоод байна. Советскэ Союз, манай ханинар Кипрэй асуудалааршье мүн лэ сэхэ шууд хараа бодол баримтална, энэнь бүхы дэлхэй дээрэ hайшаагдан угтагдана. Энэ гүрэниие бэеэ дааhан, территориин талаар бүрин бүхэли гүрэн байлгахын түлөө тэмсэнэбди, Кипрэй дотоодын хэрэгүүдтэ гадааhаа хамааралгые болюулхын түлөө, тэрэнэй газар дээрэhээ гадаадын бүхы сэрэгүүдые гаргуулха ба өөрын дотоодын хэрэгүүдые өөhэдөө шиидхэхэ арга боломжо киприодуудта олгохын түлөө шууд тэмсэнэбди.

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал орёо, аюултай зандаа байhаар.

Израиль үмэглэн тухирагшадайнгаа зүгhөө дэмжэгдэжэ, эзэмдэгдэhэн араб газар нютагуудые мэдэлдээ байлгаха hэдэлгэ гаргана. Шовинис үзэлэй хорото угаар Тель-Авивта үшөөл зайсуулагдаагүй, зэбсэгэй хүсөөр амжалта түйлахабди гэжэ найдаhаар ха. Теэд, энэнь Израильда өөртэнь зайлашагүй аюул тохёолдуулха, ехээр эндүүрhэн ябадал болоно.

Советскэ Союз Дүтын Зүүн зүгтэ зүб зүйтэй, бата бэхи эб найрамдал тогтоохо гэжэ хододоо оролдодог. Эзэмдэhэн араб газар дайдаяа Израилиин эзэлhээр байгаа сагта, Палестинын араб арадай хуулита национальна эрхын хангагдаагүй сагта тиимэ эб найрамдал түйлагдахагүй. Өөhэдынгөө байдал өөhэдөө тодорхойлхо, тэрэ тоодо өөрын гүрэн түрэтэй байха хуулита эрхыень Палестинын арабуудта хэншье арсаха ёhогүй. Советскэ Союз араб арадуудай, тэрэ тоодо Палестинын арадай, зүб зүйтэй тэмсэлые дэмжэдэг байгаа, дэмжэхэшье байха. Советскэ Союз Женевскэ эбэй конференциин хүдэлмэрние дары hэргээлгэхэ гэжэ оролдоно.

Л. И. Брежнев Египедэй президент Анвар Сададай уряалда харюу болгон, 1975 оной январьда Каир ошохо болобо гэжэ hаяшаг соносхогдоhон байна. Энэ ушарта мүнөө бүхы дэлхэйн анхарал хандуулагдана. Теэд яахаб, өйлгосотой ааб даа. Энэ ошолгонь угаа ехэ удха шанартай байха болоно. Амгалан тайбан байхые хүсэдэг арадуудай эрхэ хамгаалдаг бүхы хүнүүд энэ ушарые имагтал hайшааха болоно.

Чилиин сэрэгэйхидэй зэрлиг муухай аашануудые бүхы түрүү хүн түрэлтэн зэбүүрхэн буруушаана. Тэндэхи сэрэгшэд арад зондо эсэргүү мүрдэлгэ хюдалгын политика баримталан бэелүүлжэ байна. Теэд, сүлөөдэ дуратай Чилиин арад зон hүүлшынгээ үгэ үшөө хэлээдүй гэжэ этигэхэдэ болохо. Аха дүүгэй талархал, совет хүнүүдэй дэмжэлгэ эндэхи арад зоной талада.

Совет хүнүүд хунтын зэрлиг аашануудые болюулха, Чилиин түрмэ шоронгуудта тамалагдажа байгаа Чилиин патриодуудые, Чилиин арадай үнэн хүбүүн нүхэр Луис Корваланиие сүлөөлхэ эрид шанга эрилтэ табина.

Хитадай мүнөөнэй хүтэлбэрилэгшэд дэлхэй дээрэхи шахардуу байдалай hулаpалгада дурагүй этэгээдүүдтэй нүхэсэн холбоорилдоно. Эдэнэр өөhэдынгөө политикые Советскэ Союзда, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудта эсэргүү тэмсэлдэ зорюулна, уласхоорондын амгалан харилсаа холбооной заhаралгада hаад тойбо татаха hэдэлгэ гаргана. Эгээн хархис империалис этэгээдүүдтэй нүхэсэхэ зорилготой Пекинэй тиимэ ябуулгануудта манай парти шанга харюу үгэдэг байгаа, үгэхэшье байха. Гэхэ зуура, совет-хитад харилсаае заhаруулха гэжэ урдынхидаал адляар оролдохо байхабди. Советскэ Союзай ба Хитадай Арадай Республикын хоорондохи хани ёhоной харилсаа hэргээхын тула бидэнhээ дулдыдаха бүхы юумэ хэхэбди. Иимэ ябуулга советшье, хитадшье арадай үндэhэн аша туhада харюусаха байhыень хараада абанабди.

Хархис этэгээдүүдэй хэды үсэд эсэргүүсэлтэ хэбэшье hаань, Октябриин эхи табиhан, дэлхэйе революционно ёhоор шэнэдхэн хубилгалгын хэрэг ямаршье юумэндэ hаатангүй урагшаал дабшана, хүгжэжэ, бэхижэжэ байна.

«Хэдэн зуугаад, зуугаад миллион хүнүүдэй шэнээр элсэн жагсаалга дэлхэйн хүгжэлтын иимэ асари ехээр түргэдэлгын гол шалтагаан болоно» гэhэн Ленинэй үгэнүүдэй үнэн зүбые хүн түрэлтэнэй үнгэргэhэн шэнэ үдэр бүхэн баталан гэршэлнэ.

Амгалан байдалай, социальна дэбжэлтын түлөө эрид шууд тэмсэдэг ниитын хүсэнүүдэй, ангинуудай, партинуудай хүдэлөөн улам үргэдэнэ. Капиталай оронуудтахи улам үргэн дэлисэ далайсатай боложо байгаа ангиин байлдаанууд дээрэ хэлэгдэhэнэй эли тодо гэршэнь болоно.

Дэлхэйн коммунис хүдэлөөн энэ тэмсэлэй шалгармал хүтэлбэрилэгшэнь болон дабшана.

Марксизм-ленинизмдэ үнэн байлга, империализмда эсэргүү тэмсэлдэхи нэгэдэл коммунистнуудай дэлхэйн хүдэлөөнэй дабагдашагүй хүсэн болоно.

Эдэ бүгэдэ хадаа бүхы дэлхэйн ажалшадай ерээдүйн, бүри ехэ ангиин илалтануудай түйлагдаха этигэл найдабари түрүүлнэ.

КПСС бусад аха дүү партинуудтай хамта коммунистнуудай эмхидэл нэгэдэлэй залан сэхэ, марксистско-ленинскэ үндэhэ hуури дээрэ ургаха ба бэхижэхынь тула оролдолго хүсэлэлгэ гаргана, гаргахашье байха. Энэ хадаа Ленинэй захяа заабаринуудай нэгэн болоно. Энээниие манай парти хэлбэришэгүйгөөр баримталан бэелүүлнэ, саашадаа тиигэхэл байха.

Манай парти бүхы дэлхэй дээрэ амгалан байдал мандуулхын түлөө, арадуудай аюулгүй байдалай түлөө тэмсэн, уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй үмэнэхи, бүхы дэлхэйн арадуудай үмэнэхи интернациональна уялгаяа бэелүүлнэ. Тэрэнэй залан сэхэ, аша түгэс гадаадын политикые совет арад нэгэн hаналтайгаар hайшаан дэмжэнэ.

* * *

Нүхэдүүд! Манай Эхэ орон Революциин, Коммунизмын, Амгалан байдалай мүнхэ тугые нэрэтэй солотойгоор үргэжэ ябана. Коммунизмын нангин суртал бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ Октябриин оронной түйлаhан гайхамшаг амжалтанууд бүхы хүн түрэлтэнэй анхаралые татана.

Бидэнэр политическэ ба ажалай ехэ дэбжэлтын оршон байдалда түсэбтэ табан жэлэй hүүлшынь шатада ороод, 1975 оной хилэ дээрэ гарахаяа байнабди. Энэ жэл мүнөөнэй табан жэлэй түгэсхэхы жэл болохоhоо гадна, мүн шэнэ, арбадахи табан жэлэй—эрхим шанарай, ашаг үрын, арад зоной баян дэлгэр байдалай саашанхи ургалтын табан жэлэй урда тээхи шата болохо.

Оронноймнай ерээдүйн байдал мүнөөдэрэйнь хэрэгүүдтэй таhаршагүй холбоотой гэжэ совет хүнүүд hайн ойлгоно. Мүнөөнэй ба ерээдүйн байдалай энэ бодото холбоон түсэбтэ табан жэлэй ажалай эршэ, мүрысөөнэй үргэн дэлисэ, манай бүхы илалта амжалтанууд дотор хүсэлдэн бэелжэ байна.

Баатар габьяата хүдэлмэришэн анги, алдарта колхозно таряашад, ажалша интеллигенци — 250 миллион бүхы совет арад агуухэ үг зорилго түйлаха нэгэ дура хүсэлөөр эмхидэн жагсанхай.

Коммунизм байгуулагша — совет арад мандаха болтогой!

Октябриин Эхэ орон — Совет Социалис Республикануудай Союз улам бэхижэг, hалбаран мандаг лэ!

Шалгармал вождь, манай бүхы илалтануудай эмхидхэлшэ — Коммунис парти мандаха болтогой!

(А. А. Громыкын элидхэл оло дахин альга ташалгаар угтагдаа).

ТАБИН ДОЛООН ОДОТО ДУУН

(Улаан-Үдэ хотын Соведүүдэй талмай дээрэhээ хэгдэhэн репортаж)

Жэл бүхэндэ дэлхэйн ...алшан арадуудай, бүхы ...ет хүнүүдэй hүр жабха...тайгаар тэмдэглэдэг Агуу ...ябриин hайндэр хүрэжэ ...бэ. Бүхы совет арад эхэ ...амшаг hайндэрөө ажалай ...алта, илалтануудай, но...тическэ үндэр дэбжэлтын ...он байдалда. Юhэдэхи ...бан жэлэй түсэбые дүүргэ... түлөө халуун тэмсэлэй ...ожо байhан үедэ угтажа ...на.

Мүнөө республикымнай ... бүхэнhөө баяртай мэдээ...нүүд орожо байна. Юhэ...и табан жэлэй тодорхойл... дүрбэдэхи жэлэй түсэ... дүүргэhэн тухай элид... мэдээсэлнүүд ерэнэ. ...ообор хэлэхэдэ, манай ...ряад ороной ажалшад ... Октябриин hайндэрые ...лай ехэ бэлэгүүдээр уг...

Үглөөнэй арбан саг. ...лаан-Үдэ хотын Соведүү... талмай hайндэрэйхээр ...мэглэгдэнхэй. Соведүүдэй ...шангай орой дээрэ Бу...ьяймнай АССР-эй улас...рын нангин hүлдэ тэмдэг ...үрэнэй Улаан туг алтан ...арай жабартай hалхинда ...илзан хиидэнэ. Эхэ оро...мнай дээдэ шагналнууд, ...ряадай АССР-эй хүртэhэн ...нууд — Ленинэй, Ок...бриин Революциин, Ара...дай хани барисаанай ор...дууд hүртэй гоёор яларна. ...лхэй дээрэ түрүүшын со...алис гүрэниие байгуулаг... агуу Ленинэй боро шу... хүшөөhөө алиш тээшэз ...ан тугууд намилзана. ...и зунгүй мүнхэ ногоон ...эй хасууринуудай жаг...ай хажууда КПСС-эй ...ральна Комитедэй По...бюрогой гэшүүдэй дүрэ...д аржылдан харагдана. Соведүүдэй талмайн ен... дээрэ республикымнай ...лбэрилэгшэд, СССР-эй, ...ФСР-эй, Буряадай АССР-... Верховно Соведүүдэй ...тадууд, партийна, совет ...нуудай хүтэлбэрилэг... олониитын түлөөлэг... сугларба.

Оркестр hүртэ хүгжэмөө ...ластайгаар наадажа эхил...

Октябриин социалис рево...иин 57 жэлэй баярта ... зорюулагдаhан hайндэ... жагсаал эхилбэ даа. Улаан-Үдын hургуулинуу... hурагшадай зэргэнүүд ...айда дүтэлэн ерэнэ. ...эйн ажалшадай агуухэ ...ша Владимир Ильич Ле... эдир үетэндэ иигэжэ за... hэн. «hураха, hураха, ... дахин hураха».

Эрдэм номдо оролдосотой ...ээр hуража ябаhан хү..., басагад баяртайгаар ...ан, трибунын урдуур дорюунаар алхалалдан гарана. Ном hудар гээшые эрхим hайнаар шудалжа, үндэр соёл культуратай, бэрхэ hубэлгэн хүнүүд коммунизмын ерээдүйн барнлгашад болохоёо бэлдэжэ байhан тухайгаа тэдэнэр элидхэнэ.

Эдир хүбүүд, басагадай жагсаал үнгэржэ, техническэ мэргэжэл олгодог училищинуудай hурагшад талмай дээрэ гарана.

Ерээдүйн хүдэлмэришэд... Техническэ мэргэжэл олгодог училищинуудта гүрэн түрэмнай айхабтар ехэ анхарал хандуулна. Байгша ондо манай республикын найма мянга гаран хүбүүд, басагад эдэ училищинуудые дүүргэжэ, арадай ажахын элдэб hалбаринуудта ажаллахаяа ошоо.

Хүгжэм дуун шангадана. Намарай hалхинда улаан тугууд урматай гоёор намилзан хиидэнэ. «Дэлхэйдэ — эб найрамдал», «Парти — манай үе сагай ухаан бодол, нэрэ хүндэ, hэшхэл», «Юhэдэхи табан жэлэй түсэбые — болзорhоонь урид» гэhэн үгэнүүд жагсаалай дээгүүр аржылдан харагдана.

Энэ жэлэй Октябриин hайндэрэй жагсаалые манлайлан гараха эрхэ Улаан-Үдын Советскэ райондо олгогдоо. Омогорхомоор даа!

«Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто «Электромашина» заводой хүдэлмэришэдэй жагсаалай талмайда дүтэлэн ерэхэдэ, «ура» хашхараан hүртэй дорюунаар зэдэлнэ.

Энэ заводой коллектив машина бүтээгшэдэй социалис мүрысөөндэ хэдэн удаагаар түрүүлжэ ябана. hаяхан энэ заводто ехэ hайндэр болоо. Автомобильна хоёр мянгадахи кран бүтээгдэн гаргагдажа, арадай ажахыда эльгээгдээ.

«Электромашина» заводой бүтээhэн продукци үргэн дэлгэр Эхэ орон доторнай, хилын саанашье мэдээжэ болонхой. Юhэдэхи табан жэлэй түрүүшын үдэрhөө хойшо заводой бүтээн гаргадаг продукциин хэмжээн 1,5 дахин дээшэлээ.

hайндэрэйхээр шэмэглэгдэhэн Соведүүдэй талмай дээрэ жабхаланта жагсаал үргэлжэлhөөр.

Бүхы орон соогоо мэдээжэ болоhон шэлэй заводой коллективэй зэргэнүүд талмай дээрэ гарана. Энэ заводой бүтээhэн шэл бүхы оронноймнай ажахынууд, предприятинуудта эльгээгдэнэ. Улаан-Үдын шэлэй заводой тамгатай шэлые Камчатка, Сахалин, Алтай, Киргизи, Монголой Арадай Республикада, Япондо хаража болоно.

Хүнүүдэй нюур шарайда баярай тэмдэг үзэгдэнэ. Баянай хүхюу хүгжэмөө наадахань, ябууд дундаа хүнүүдэй согтойгоор — хатаралдахань, hайндэрэй дуунуудые ирагуугаар татахань нэгэдэн ханхинажа, ямаршье нэгэ hүрөөтэй томо оркестрэй эндэ ерээд наадажа байhан мэтээр үзэгдэнэ.

Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой коллективэй зэргэнүүд урматай дорюунаар «ура» хашхаралдаhаар трибунын урдуур үнгэрнэ.

Советскэ районой hайндэрэй жагсаал үргэлжэлhөөр. Гурбан орденто Буряад ороной оюун бэлигтэн талмай дээрэ харагдаба. Уран зохёолшод, артистнууд, уран зураашад, композиторнууд алхалалдана. Коммунизм байгуулжа байгаа совет хүнүүдэй сэдьхэл бодолые баяжуулха, урмашуулха, урагшаа эрмэлзэн дабшаха хэрэгтэнь нүлөө, туhа үзүүлхэ зэргэ уялгатай хүнүүд — оюун бэлигтэн эдэ ябана гээшэ.

Манай композитор Бау Ямпиловай оперо Москвада табигдана. Уран зураашадаймнай бүтээлнүүд Москва, Ленинград, Алас-Дурна зүгэй хүн зониие баясуулна. Буряадай арадай поэт Николай Дамдинов «Дүрбэн тэнгэри» гэжэ шүлэгүүдэй номойнгоо түлөө РСФСР-эй гүрэнэй шанда зууршалагданхай. Уран зохёолшо Цыденжаб Жимбиев «Гал могой жэл» гэжэ романайнгаа түлөө «Манай үеын хүн» гэжэ бүхэсоюзна конкурсын дипломант болоо. Буряадай арадай уран зохёолшо Исай Калашниковай «Шуhата зэбүүн саг», Даширабдан Батожабайн «Уулын бүргэдүүд», Михаил Жигжитовэй «Далай шадарай дайда», Цэрэн Галановай романууд буряад уран зохёолые баяжуулба.

hайндэрэй жагсаалда гараhан Улаан-Үдын Советскэ районой ажалшад Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрай хажуугаар үнгэрнэ. Энэ театрай сценэ дээрэ табигдадаг оперо болон баледүүдые Улаан-Үдымнай хүн зон заатагүй шагнадаг, харадаг байха юм. Гурбан үдэрэй урда тээ энэ театрай сценэ дээрэ РСФСР-эй гүрэнэй шангай лауреат Бау Ямпиловай «Цыремпил Ранжуров» гэжэ шэнэ оперо табигдажа, хүн зониие hонирхуулаа. В. И. Ленинэй шаби И. В. Бабушкинай рольдо СССР-эй арадай артист Лхасаран Линховоин наадаба. Тиихэдэ буряад революционер Цыремпил Ранжуровай образые Буряадай АССР-эй арадай артист Дугаржап Дашиев эли тодоор харуулба.

Хүгжэм дуун хүсэ эршэ орон зэдэлнэ. Ажалай Улаан Тугай орденто Буряадай геологическа управлениин түлөөлэгшэд талмай дээрэ гарана.

Амгалан сагай бүмбэгэнүүд агаарта ниидэн хөөрэнэ. Эб найрамдалай hүлдэ гулабхаанууд тэнгэри зэдэ дүүлинэ. hайндэрэй баярта мэдэрэл хүн бүхэнэй сэжэ соohоо халин гарана.

Буряадай геологууд Октябриин hайндэрэй урда тээхэнэ юhэдэхи табан жэлэйнгээ түсэб дүүргэhэн тухайгаа баяртайгаар мэдээсээ hэн. Геологуудай габьяа айхабтар ехэ. Манай республикын хэдэн аймагуудта түмэрэй руда олдонхой. Тэндэ үндэр бүтээсэтэй предприятинууд баригдажа, жэл соо гуша миллион тонно түмэрэй руда үгтэхэ байна.

Алдарта геологуудта Агуу Октябриин амар мэндые хүргэе!

hайндэрэй жагсаал түлэг дундаа наярhаар, хүхянэhөөр, Октябриин энэ ехэ hайндэрые бүхы дэлхэйн түрүү үзэл бодолтон, ажалша хүнүүд мүнөөдэр тэмдэглэхэ байна.

«Социалис оронуудай ажалшадта аха дүүгэй амар мэндэ!» гэhэн уряа лозунгые хүнүүдэй дээгүүр харанабди.

Республикымнай дээдэ hургуулинуудай студентнэр Соведүүдэй талмай дээрэ гарана. Залуу хүбүүд, басагадай огсом дуунууд уряа баяртайгаар ханхинана.

Харагты, нүхэд! Совет ороной залуу наhан, баатар арадаймнай залуу халаан ябана гээшэ, hанаад үзэе. Манай орон дотор аяар табан миллион студентнэр тоологдоно. Буряадаймнай студентнэр зунай амаралтын үедэ айхабтар ехэ ажал хээ. Студентнэрэй барилгын отрядууд 4793 мянган түхэригэй ажал хэжэ алдаршаа. Галуута Нуурай ГРЭС, Ошурковай апатидай комбинадай, Грязнухын хирпиисын заводой барилганууд дээрэ 300 гаран хүбүүд, басагад ажаллажа гараа.

Буряад оронноймнай дээдэ, дунда hургуулинуудта, техническэ мэргэжэл олгодог училищинуудта hурадаг Монголой Арадай Республикын хүбүүд, басагадай зэргэнүүд дорюунаар алхалалдан ерэбэ. «Эб найрамдал, аха дүүгэй хани барисаан» гэhэн үгэнүүд огсомоор зэдэлнэ.

Монголой Арадай Республика байгша оной энэ hара соо алтан ойгоо тэмдэглэхэнь, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев түрүүтэй партийно-правительственна делегаци энэ ехэ hайндэртэнь ошохонь.

Совет-монгол хани барисаан хэтэ мүнхэдөө мандаг лэ!

Агуу Октябриин hайндэрэй жагсаал үргэлжэлhөөр. Улаан тугуудые, транспарант, уряа лозунгнуудые дээрэ үргэhэн хүнүүдэй шарайда hайндэрэй баярта мэдэрэл үзэгдэнэ. Хүгжэм дуун шангадана.

Октябрьска район... Юртэмсын хүн зоной хуби заяанда айхабтар ехэ хубилалта Агуу Октябриин хубисхалай нэрэ зүүжэ ябаhан үлзытэй, дэмбэрэлтэй район.

Манай ниислэл хотын Октябрьска район тухай хэлэхэдэ, шэнэ барилгануудые бодхожо байhан залуухан район гэжэ тэмдэглэхэ байнабди. Хэдэн шэнэ квартал, уужам дэлюун үйлсэ гудамжанууд, магазин, hургуули, хүүгэдэй саад, яслинууд эндэ баригданхай.

Улаан-Үдын сэмбын комбинадай хүдэлмэришэдэй зэргэнүүдые Соведүүдэй талмай дээрэ харанабди. Энэ коллективэй түлөөлэгшэд баяртайнууд. Тиимэшье байнгүй аргагүй. Юуб гэхэдэ, ажал хэжэ амжалта, илалта түйлаhан хүнүүд хэзээдэшье урматай ябадаг ха юм.

Агуу Октябриин hайндэрэй урда тээхи социалис мүрысөөндэ энэ коллектив оролсоод, эрхим дүнгүүдые харуулаа. Комбинадай табн гаран хүн юhэдэхи табан жэлэй тодорхойлхы, дүрбэдэхи жэлэй түсэбые дүүргэнхэй. Жэшээлхэдэ, бүд нэхэгшэ Любовь Королева, мастерай туhалагша Анатолий Попов, нооhо угаагша Анна Беляева, нооhо илгагша Валентина Дмитриевагай болон бусадай нэрэнүүдые омогорхон хэлэнэбди.

Буряадай мебельно-болбосоруулгын комбинадай коллектив улаан тугуудаа намилзуулhаар Соведүүдэй талмай дээрэ гаража ерэнэ. Хүгжэм дуун hүртэйгөөр зэдэлнэ. Зэргэнүүд үнгэржэл байна.

Агууехэ Октябриин hайндэртэ зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаhан уряанууд ханхинана.

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта).

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Соведүүдэй талмай дээрэ болоhон ажалшадай hайндэрэй жагсаал.

Л. ХАЙДУРОВАЙ, С. БАЛДУЕВАЙ, Б. ГАДЬЯНОВАЙ фотонууд.

ТАБИН ДОЛООН ОДОТО ДУУН

Улаан-Үдэ хотын Соведүүдэй талмай дээрэһээ хэгдэһэн репортаж

(Түгэсхэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта).

Далай шэнги олон хүнүүдэй жагсаалай бата алхаса доро талмай доһолходол гэнэ. Ленинэй орденто Улаан-Үдын мяханай комбинадай хүдэлмэришэд эндэ ябалсана. Тэдэнэр Эхэ ороноо алдаршуулһан габшагай ажалаараа энэ һайндэрөө угтаба. Комбинадай 500-гаад хүн «Юһэдэхи табан жэлэй ударник» гэһэн тэмдэгээр шагнагданхай. Жэшээлхэдэ, консервын заводой хүдэлмэришэн Леонид Водопрост, мал үүсэлдэг заводой хүдэлмэришэн Надежда Лысенко, колбасагай заводой хүдэлмэришэн Галина Тюрина гэгшэд энэ тэмдэгтэ хүртөө.

Мүнөөдэр — агуу һайндэр. Октябрьһаа эхитэй, Октябрьһаа юрөөлтэй энэ һайндэрэй жагсаалда бүхы Буряад оронойнмай ажалшад сугларшаһан мэтэ.

Барилгын организацинуудай, Буряадай механизациин управлениин заһабарилга-барилгын трестын хүдэлмэришэдэй зэргэнүүд «ура» хашхаралдан үнгэрнэ.

Һайндэрэй жагсаал үргэлжэлһөөр. СССР-эй Науканууудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай зэргэнүүд правительственнэ трибунада дүтэлжэ ерэбэ. Һанаад үзэе! Табин долоон жэлэй саада тээ Буряад орондо дээдэ нэгэшье һургуули үгы байгаа. Харин мүнөө өөрын филиалтай болоод байнабди.

Хүгжэм дуунууд зэдэлһээр. Трамвайн управлениин, Улаан-Үдын медицинскэ училищиин, хүдөө ажахын, мүн бусад техникумүүдэй түлөөлэгшэд баяртайгаар даллан гарана.

Республиканска больницын хүдэлмэрилэгшэд һуртэй дорюунаар алхална. Һаяхан энэ коллектив 50 жэлэйнгээ ойн баярые тэмдэглээ. Буряадай хүн зоной элүүр энхые хамгаалха хэрэгтэ эдэ сагаан халаадтай хүнүүд нангин хубитаяа оруулна.

Октябрьска районой ажалшад талмай дээгүүр үнгэржэл байна. Богонихон болзор соо энэ райондо шэнэ барилганууд урган бодоо гэжэ дээрэ дурдаа һэмди. Мүнөө тэндэ гуталай, трикотаж гадар хубсаһанай фабриканууд баригдана.

Железнодорожно район. Энэ район хадаа Буряад оронойнмай промышленностиин гол гуламта, гол зүрхэн болоно бшуу. Эндэ Буряадаймнай мантан томо завод, фабриканууд оршодог.

Хүгжэм дуунай хүхюун аялга талмай дээгүүр зэдэлнэ, Улаан-Үдын авиационно заводой коллективэй зэргэнүүдэй дүтэлэн ерэхые харанабди.

Энэ коллективэй бүтээһэн самолёдууд уужам дэлгэр Эхэ орон соогуурнай ниидэнэ. Юһэдэхи табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн хүнүүд энэ заводто олон. Тэрэнэй тоодо хэбшэн Григорий Палкин, слесарь Валентина Рослякова, хабсаргагшад Яков Прозалинский, Александр Толчин болон бусад ороно.

Самолёт бүтээгшэдтэ агуу Октябриин амар мэндые хүргэе!

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой олон мянган хүдэлмэришэд, инженер, технигүүд, болон алба хаагшадай түлөөлэгшэд согтой хүхюунээр алхалалдана. «Ура» хашхараан Соведүүдэй талмайе доһолгоно.

ЛВРЗ-дэ түрүүшүүл олон. Юһэдэхи табан жэлэй үедэ Семен Иванович Маковейн бригада һайн һайхан үүсхэл гаргаа һэн. Энэ бригадын гэшүүд найман часай даабарие долоон час соо дүүргэхэ гэжэ шиидээ. Энэ үүсхэлыень заводой хүдэлмэришэд дэмжээ һэн.

Һайндэрэй жагсаал үргэлжэлһөөр. «БАМ-ай захилнуудые һаадгүй түргэнөөр дүүргэхэ!» гэһэн уряа лозунг зэргэнүүдэй дээгүүр аржын харагдаба. Тэрэниие Улаан-Үдын хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг заводой хүдэлмэришэд, инженер, технигүүд барижа ябана. Энэ предприяти, залуушье һаа, орон доторoо мэдээжэ болонхой.

БАМ — хоридохи зуун жэлэй агууехэ барилга. Энэ барилгада Буряадаймнай ажалшад эдэбхитэйгээр туһална. Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводойхид БАМ-ай барилгашадта нэгэ катер, бааржа эльгээгээ. Харин Тимлюйн заводойхид хори мянга гаран тонно цемент БАМ-ай адресаар ябуулаа, Агууехэ барилгада зорюулжа, Улаан-Үдын шэлэй заводой хүдэлмэришэд горитой хэмжээнэй шэл эльгээгээ.

...Соведүүдэй талмай дээрэ һайндэрэй жагсаал үргэлжэлһөөр. «Теплоприбор», прибор бүтээлгын заводуудай коллективүүд үнгэрнэ. «Сэнхир хүлэгүүдэй» эзэд — түмэр замшад алхалалдана. «Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэбди» гэжэ парти, правительстводаа тэдэнэр элидхэнэ.

Барилгашад, энергетигүүд өөһэдынгөө амжалта, илалтанууд тухай бэшэһэн транспарант, плакадуудые үргэн ерэнэ.

Манай залуу үетэн — студентнэр омог дорюунаар алхална. Эдэмнай хэд бэ гэхэдэ, Буряадай хүдөө ажахын дээдэ һургуулиин, соёл гэгээрэлэй, багшанарай училищинуудай студентнэр болоно.

Хүгжэм дуун ханхинажа, Агуу Октябриин һайндэрэй амаршалганууд зэдэлнэ..

Буряадай ниислэл хото — Улаан-Үдын ажалшад агуу Октябриин 57 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаһан баярай жагсаалда гаража, В. И. Ленинэй, КПСС-эй хэрэгтэ үнэн сэхэ байһанаа, юһэдэхи табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байһанаа, совет арадуудай эбтэй, эетэй бүлэ соо омог дорюунаар алхалжа ябаһанаа, коммунизм байгуулгада нангин хубитаяа оруулжа байһанаа эли тодоор харуулба.

Г. ДАШАБЫЛОВ,
Вл. ЛУБСАНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Улаан-Үдэ хотын ажалшадай һайндэрэй жагсаал.

С. БАЛДУЕВАЙ, Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

НОЯБРИИН 10—СОВЕТ МИЛИЦИИН ҺАЙНДЭР

СОЦИАЛИС ХУУЛИ, НИИТЫН ЖУРАМ САХИГШАД

Ноябриин 10-да оронойнмай арад түмэн совет милициин һайндэр тэмдэглэхэнь. Манай агууехэ багша В. И. Ленинэй үүсхэлээр байгуулагдаһан совет милици арад зондоо үнэн сэхээр алба хэлгын арюун зам гаталаа. Социалис хуули ёһо эбдэхэ, гэмтэ ябадал гаргаха ушарнуудые усадхаха талаар партиингаа табиһан зорилгонуудые хэрэг дээрэнь бэелүүлхын, совет милици ажалшадтай нягта холбоотойгоор хүдэлмэрилнэ.

Коммунис парти, Совет правительство дотоодын хэрэгэй органуудта үдэр бүри анхаралаа табижа байдаг. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада эдэнэй ажал хүдэлмэри һайжаруулха талаар хэдэ хэдэн шухала хэмжээнүүд абтаа. Тэдэнэй тоодо 1966 оной июль болон 1968 оной ноябрь һарануудта КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гаргаһан тогтоолнууд болоно.

Дотоодын хэрэгэй органуудые һайн, шэнэ хэрэгсэл, түхеэрэлгэнүүдтэй, шадабари, бэлэдхэл ехэтэй хүдэлмэрилэгшэдтэй болгохын тула горитой хэмжээнүүд абтанхай. Энэ жэл ганса манай республикын таһагууд болон подразделенинүүдтэ ехэ туһаламжа хүргэгдэһэн байна. Милициин дээдэ һургуулинуудые дүүргэһэн һайн бэлэдхэлтэй, ажалшадай коллективүүдэй, партийна ,советскэ, комсомолой организацинуудай зууршалгаар ажабайдал, ажаһуудал һайса мэдэхэ олон шэнэ хүдэлмэрилэгшэд манда ерэнхэй.

Жэлэй туршада олонхи городой болон аймагуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай дотоодын хэрэгүүдэй таһагуудые даагшанар, албанай начальнигууд шэнэ онол арга хэрэглэн, хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө мэргэжэл, шадабари, дүй дүршэл дээшэлүүлхэ талаар шухала хэмжээнүүдые абаа. Олон жэлэй туршада милицидэ хүдэлжэ, баян дүршэлтэй болоһон хүдэлмэрилэгшэд залуушуулые шефтээ абажа һургадаг болонхой. Милицидэ эльгээгдэһэн залуу хүдэлмэрилэгшэд коллективтэ ошожо тоосоо хэнэ. Дотоодын хэрэгүүдэй хүдэлмэрилэгшэдые һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эхэнэрнүүдэй болон ленинскэ комнатануудай соведүүд, нүхэдэй сүүдүүд, милициин отличнигуудай соведүүд ехэхэн үүргэ дүүргэдэг болоо.

Милицидэ алба хэгшэдые арад зондоо, социалис Эхэ орондоо, коммунизм байгуулха хэрэгтэ үнэн сэхэ байхаар Тангариг абалга хадаа республикымнай дотоодын хэрэгүүдэй органуудай бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ тон ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг болоһон. Тангариг абалгатай дашарамдуулан, политическэ, эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдаһан байха. Эдэ хэмжээ ябуулганууд город тосхонуудай түб талмай дээрэ, В. И. Ленинэй, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда ами наһаа үгөөшэдэй хүшөөнүүдэй дэргэдэ үнгэргэгдэһэн байна.

«Архидалга ба алкоголизмтай тэмсэхэ тухай» тогтоолые бэелүүлхын түлөө дотоодын хэрэгүүдэй органууд нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудтай, саг үргэлжын комиссинуудтай хамта нилээд юумэ хэһэн байна. Энэ талаар илангаяа Баунтын, Бэшүүрэй, Хэжэнгын, Ахын, Хойто-Байгалай, Түнхэнэй аймагуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай дотоодын хэрэгүүдэй таһагуудай ябуулжа байгаа хүдэлмэри һайшаамаар.

Тус аймагуудай милициин хүдэлмэрилэгшэд социалис хуули ёһо сахиха асуудалаар ажалшадай дунда хэдэн зуун лекци, элидхэл, хөөрэлдөө үнгэргөө. Бүхы ажал хүдэлмэреэ тэдэнэр олониитэтэй, партийна, комсомолой, профсоюзуудай организацинуудтай хамта ябуулна. Тиин дээрэ дурсагдаһан аймагуудта һүүлэй үедэ гэмтэ ябуулга хэхэ ушар нилээд үсөөрһэн байна. Улаан-Үдэ хотын районуудай, мүн Улаан-Үдын, Яруунын аймагуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай дотоодын хэрэгүүдэй таһагуудта гэмтэ ябадал саг болзортонь элирүүлхэ талаар ехэхэн амжалта түйлагдаа.

Бага наһатайшуулай зүгһөө хуули ёһо эбдэхэ ушар усадхахын тула республика доторнай шухала хэмжээнүүд абтаа. Тэрэнэй ашаар республикымнай 9, тэрэ тоодо Баунтын, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Түнхэнэй аймагуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай дотоодын хэрэгүүдэй таһагуудта бага наһатанай хуули эбдэхэ ушар горитойгоор доошолһон байха.

Республикымнай бүхы аймагуудай милицидэ хүүгэдэй комнатанууд бии. Үхибүүдые хуули ёһо, ниитын журам эбдэхэгүйгөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эдэ комнатанууд тон ехэ үүргэ дүүргэдэг. Тэндэ хүүгэдтэ дуратай, тэдэнэй хуби заяанай түлөө үнэн зүрхэнһөө оролдодог, дүршэлтэй болоһон олон багшанар хүдэлнэ. Тэдэнэй зарим нэгэнэй нэрэ дурдаа һаа, Кабанскын аймагай милициин дэргэдэхи хүүгэдэй комнатын ахалагша инспекторнүүд, милициин ахалагша лейтенант Надежда Ивановна Пожарская, милициин лейтенант Александра Константиновна Хамаганова, Мухар-Шэбэрэй аймагай — милициин лейтенант Тамара Васильевна Синельникова болон бусад болоно.

Уголовно бэдэрэлгын инспекцидэ һайн бэлэдхэл, шадабаритай олон мэргэжэлтэд хүдэлнэ. Тэдэнэр ямаршье орёо, бэрхэшээлтэ ябадалые элирүүлдэг, гэмтэ ябадалай гарахагүйн тула эртэнһээ хэмжээ абадаг. Тус албанай түрүү хүнүүдэй тоодо МВД-эйн уголовно бэдэрэлгын ахалагша инспектор С .Г. Горбатенко, Улаан-Үдын Советскэ райгүйсэдкомой дотоодын хэрэгэй таһагай УР-ай ахалагша инспектор Л. М. Чикаш, Бэшүүрэй аймагай аймгүйсэдкомой ОВД-эйн УР-ай ахалагша инспектор И. Т. Афанасьев, Улаан-Үдын хүдөөгэй аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй дотоодын хэрэгэй таһагай уголовно розыскын ахалагша инспектор В. Л. Лодонов болон бусад оролсоно.

Гүрэнэй, ниитын зөөри аршалха, арбилха талаар ОБХС-эй аппарадай хүдэлмэрилэгшэд энэ жэл ажалаа нилээд һайжаруулаа, олонхинь экономистын, товароведэй, бухгалтерай мэргэжэлтэй юм. Тэдэнэй дунда МВД-эйн ОБХС-эй ахалагша инспектор милициин майор Г. П. Махановай, Захааминай аймсоведэй гүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай БХСС-эй ахалагша инспектор милициин капитан Б. Ц. Дашиевай ,Сэлэнгын аймсоведэй гүйсэдкомой ОВД-эйн БХСС-эй ахалагша инспектор ахалагша лейтенант Н. А. Спринжын, Кабанскын аймсоведэй гүйсэдкомой ОВД-эйн БХСС-эй инспектор И. И. Туробовай, Улаан-Үдын аймагай Соведэй гүйсэдкомой ОВД-эйн инспектор Г. Б. Молодов болон бусадай нэрэнүүдые дурдаха хэрэгтэй.

МВД-эйн мүрдэлгэ хэгшэд гэмтэ ябадал хэнэй зэмээр, ямар шалтагаанһаа болооб гэжэ элирүүлдэг. Гэмтэ ябадалай болохогүйн тула тэдэнэр ажалшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ходо ябуулжа байдаг. Энэ албанда мүрдэгшэд Б. Н. Батурин, В. В. Сахьянов. П. Г. Сыромятников, П. П. Солодимов гэгшэд эдэбхитэйгээр хабаададаг.

Милициин участогуудай инспекторнүүд тон орёо, харюусалгатай уялга дүүргэдэг. Тэдэнэр ажалшадай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха, участок дээрээ юунэй болоһые хэнһээшье түрүүн мэдэхэ, гэмтын ябадалай болоо һаа, мүрдэлгэ хэхэ уялгатай юм. Милициин һайндэрые Улаан-Үдэ хотын участогай инспектор **Ф.** Ю. Тоут, Октябрьска районой И. В. Предельский, Прибайкальска аймагай Н. А. Ломако. Бэшүүрэй аймагай С. Б. Батомункуев, Улаан-Үдын хүдөөгэй аймагай П. И. Калашников, Заграйн аймагай Г. П. Гусев, Загорскын милициин хүдэлмэрилэгшэ Л. Н. Лихачев гэгшэд ажалай амжалтаар угтажа байнад.

Паспортын столой хүдэлмэрилэгшэд даалгагдаһан тушаалдаа харюусалгатайгаар хандажа, муу бэшээр ажаллажа байнад. Тэдэнэр ажалшадые паспорттай болгохо, паспортын ёһо гурим сахиха, түрүүнхиеэ паспорт абахаяа байгаа залуушуулай дунда хүдэлмэри ябуулха талаар ехэхэн оролдолго гарганад. Железнодорожно районой Соведэй гүйсэдкомой ОВД-гэй паспортна столой хүдэлмэрилэгшэ А. С. Дедюгина, Октябрьска районой В. И. Шеповалова, Тарбагатайн милициин отделениин Е. С. Спиридонова гэгшэд оролдосотой һайнаар хүдэлдэг.

Социалис хуули ёһо, ниитын журам эбдэхэгүй, гэмтэ ябадал гаргахагүй талаар милициин ябуулжа байгаа ажал хүдэлмэридэ арадай дружинанууд ехэхэн туһа хүргэжэ байдаг. Мүнөө республика доторнай 200 гаран арадай дружинанууд тоологдоно. Илангаяа Улаан-Үдын авиационно заводой, ЛВРЗ-гэй, мяханай комбинадай, Захааминай, Хориин, Хяагтын, Загарайн, Улаан-Үдын аймагуудай арадай дружинанууд һайнаар хүдэлнэд.

Гэхэтэй хамта дотоодын хэрэгүүдэй органуудай ажал хүдэлмэридэ дутуу дундануud, шиидхэгдээгүй асуудалнууд үсөөн бэшэ.

Манай республикын дотоодын хэрэгүүдэй органуудай хүдэлмэрилэгшэд совет милициин һайндэрые тэмдэглэжэ байхадаа, хүн түрэлтэнэй гэгээн гэрэлтэ ерээдүй — коммунизмын илалтын түлөө тэмсэлдэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулхаар бэлэн байһанаа мэдүүлнэ.

Н. БУТУХАНОВ,
Буряадай АССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министр.

Городой милициин таһагай хүдэлмэрилэгшэд Цыден Дагбаевич Дагбаев, Николай Михайлович Сахаровский гэгшэд шалгалтада ороһон хэрэгсэлнүүдые шалгажа байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ВЕТЕРАН

Милициин органуудта 36 жэлэй туршада ажаллаха үедөө Базар Чойдонов республикын олохон нютагуудаар ябаһан, танил хүнүүдынь нилээд олон гэжэ эндэ хэлэлтэй. Тэрэнэй ажабайдалайнь зам орёошье, һайханшье. Хүнэй хуби заяа зүбөөр шиидхэхэ хэрэгтэ гол анхаралаа табидаг хадань, тэрэниие хамта хүдэлдэг нүхэдынь, нютагайнь зон хүндэлдэг.

Базар Чойдоновой гаталһан зам, гаргаһан габъяа тухай эндэ тобшохоноор хөөрэжэ үгэлтэй гээд һанагдана. Базар Сэлэнгын аймагай Харууха тосхондо үгытэй малша айлай бүлэдэ түрэһэн юм. Бага балшар наһанһаа эсэгэтээ хамта баяшуулай мал харадаг, үбһыень сабшажа, хоолойгоо тэжээжэ, томо болоһон юм.

Хяагта хотодо хүдөөгэй ажалшадай һургуули амжалтатайгаар дүүргэһэнэйнгээ удаа, Базар Гунзынович Сэлэн-Дүүмын сельскэ Соведэй түрүүлэгшээр ажаллаа. Түрэл нютагтаа хамтын ажал эмхидхэгшэдэй нэгэн юм. 1930 ондо Базар Чойдонов комсомолой путёвкоор хүдэлмэришэн — таряашанай милициин сргандо дэбжүүлэгдэжэ, дотоодын дайсадые даралсаһан алдартай. Совет засагай политикада дурагүй нюдарган баяшуулай эдэбхитэй коммунистнууд, комсомолшуудта доболхонь багадаад, зэбсэгтэ буһалгаа үүдхэжэ, хүн зониие үймүүлжэ байһан үедэ Базар Чойдонов милициин зэргэдэ алба хэжэ эхилһэн байна.

Баяшуулай үүдхэһэн зэбсэгтэ буһалгаае дарахын тула ГПУ-гай, партийна, совет, комсомолой хүдэлмэрилэгшэдһөө бүридэһэн тусхай отряд эльгээгдэһэн. Тэдэнэй дунда арбан юһэтэй Базар Чойдонов ябалсажа, Сүхэ голой эрьедэхи түрүүшын байлдаанда оролсоһон юм. Бута һамна сохигдоһон бандидууд хүреэлэгдэжэ, буугаа тушааһан. Энэ байлдаанда залуу хүбүүн эрэлхэг зоригтой байһанаа харуулһан бэлэй.

Дэрэстэйн дасанай ламанарай буһалгаа даралгада Базар Гунзынович онсо шалгарһан юм. Һүзэгтэй хүнүүдэй абари зангые һамбаашалһан ламанар, тэдэниие совет засагай урдаһаа тэмсэхыень уряалдаг, өөһэдынгөө тала тээшэ татахые оролдодог байгаа. Базар Чойдонов хүн зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулдаг, шэнэ байдалай һайханиие хэлэжэ үгэдэг һэн.

Милициин органуудта олон жэлдэ ажаллажа, баатаршалгануудые гаргаһанайнгаа түлөө Базар Гунзынович Улаан Тугай, Улаан Одоной орденуудаар, 11 медаляар шагнагданхай. Дотоодын хэрэгүүдэй органуудта алба хэһэн Базар Гунзынович Чойдоновой ажалай намтар Эхэ орондоо үнэн сэхээр алба хэлгын бодото жэшээ мүн.

И. МАЛЬЦЕВ.

СЭНХИР ЭКРАН

ПЯТНИЦА, 8

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 13.05 — ... лэй һонин. 13.10 — ... харагшадай театр». «... Фрунзе» — телевизионно ... жэг түрүүшынхеэ хар... даха (нэгэдэхи хуби). 14... — «Хүгжэмтэ киоск» (... тэ) 15.00 — «Молодые» ... уран һайханай фильм (... гэтэ). 16.30 — «Спорт... гимнастикын оюун ... тэн». Варнада болоһон ... хэйн чемпионадай ... (үнгэтэ). 17.20 — «Оче... ное—невероятное» — ... шэнжэлэл. 18.20 — К. ... стовой «Конкурс жени... гэжэ оперетэ. Лени... дай хүгжэмтэ комед... театрай зүжэг (үнгэ... 20.00 — Наука ба те... кын талаар СССР-эй Гү... нэй шангай 1974 оной ... реадууд. 20.30 — һу... һонин. 20.40 — «Цен... — уран һайханай те... зионно фильм (2-дохи се... үнгэтэ). 21.50 — 22.00 ... Забһарлалга. 22.00 — «... ветскэ Союз тухай х... айлшадай һанамжа» (ү... тэ). 22.15 — Останкино... һайндэрэй үдэшэ (үнгэ... 24.00 — «Время» — мэдэ... лэй программа. 00.30 — «... стульев» — богони зүжэ... дэй телевизионно театр (... гэтэ).

СУББОТО, 9

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 11.20 — «... сем пропащий» — уран ... ханай фильм үхибүүдтэ ... руулагдаха.

«Орбита». 13.05 — ... лэй һонин. 13.10 — «... харагшадай театр». «Ти... Фрунзе» — телевизио... зүжэг (2-дохи хуби). 1... — «Дуун-74» (үнгэтэ) 15... «Советскэ Союзда алба... нэб!» 16.00 — Спортын ... грамма. 16.40 — «Кино... аяншалагшадай клуб» (... гэтэ) .17.40 — «Люди и ... некены» — уран һайх... телевизионно фильм ... шынхеэ харуулаг... Фильмдэ СССР-эй ар... артист Аркадий Ра... хабаадалсана. (үнгэтэ). 19... — «Время» — мэдээс... программа. 19.30 — «... зүрхэнһөө». Минскэ об... стиин Вилейскэ рай... «Любань» совхозой ... шадтай уулзалга. РСФ... эй арадай артистка Ва... на Леонтьева дамжу... хүтэлбэрилхэ. 21.15 — «... тература ба искусств... лаар СССР-эй Гүрэнэй ... гай 1974 оной лауреад... 21.50 — 22.00 — Забһар... га. 22.00 — Эстрадын арт... нарай бүхэсоюзна конку... Түгэсхэлэй концерт (ү... тэ). 24.00 — «Время» ... мэдээсэлэй программа.

ВОСКРЕСЕНИ, 10

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 14.30 — Мул... фильмнүүдэй программа (... гэтэ). 15.05 — Һүүлэй ... нин. 15.15 — Телевизор ... рагшадай бэшэгүүдээр ... хөөгдоһон хүгжэмтэ прог... ма. 15.45 — «Залуушу... гэһэн дамжуулга. За... шуулай бүхэдэлхэйн ... 16.15 — «Циркын галл... 17.05 — «Хүн. Газар. ... буулин». 17.35 — «То... точка, запятая» — уран ... ханай фильм. (үнгэтэ).

Улаан-Үдэ. 19.00 — «... кел» .«Хүн ба хуули». С... вет милициин Үдэртэ ... рюулагдаһан дамжуулга.

«Орбита». 20.15 — «... нөөдэр — совет мили... Үдэр». СССР-эй Дотоо... хэрэгүүдэй министр Н ... Щелоковой пресс-конфе... ци (үнгэтэ). 20.45 — «Ду... 74» (үнгэтэ). 21.10 — 21... — Забһарлалга. 21.20 ... «Кино болгон буулга... уран зохёолнууд. «И ... вечер, и было утро» — ... һайханай фильм. 22.5... Классическа хүгжэмэй ... церт. 23.15 — «Светить ... да, светить везде» .В. М... ковскиин шүлэгүүд. РСФ... эй арадай артист Д. Жу... лёв уншана. 24.00 — «... мя» — мэдээсэлэй програм... ма.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 19.00 — «... мя» — мэдээсэлэй прог... ма. 19.30 — «Хүгжэм ... кусствын талаар СССР... Гүрэнэй шангай 1974 ... лауреадууд».

Газетымнай удаа... номер ноябриин 1... гараха.

ДЭЛХЭЙН АРАДУУДАЙ ЭРИЛТЭ

Чилиин фашис хунта харгис ябуулгаяа улам шангадхана. Ямаршье үндэһэ баримтагүйгөөр хэдэ мянган хүнүүдые барижа хаана. Тэдэниие түрмэ болон концентрационно лагерьнуудта эльгээнэ, Олон хүнүүдые хэһээнэ, зобооно. Хэһээлтын хэдышье хатуу шангаар хэгдэжэ байгаа һаа, Чилиин ажалшад фашис хунтада эсэргүү тэмсэлээ үргэлжэлүүлһэн зандаа. Дэлхэйн бүхы арадууд тэдэнтэй һаналаа нэгэдэнэ. Чилидэ «дотоодын дай» болюулха, түрмэ болон концлагерьнуудта хаагдагшадые сүлөөлхэ эрилтэ бүхы дэлхэй дээрэ табигдана.

Колумбиин ниислэл хотодо болоһон олониитын демонстрацида хабаадагшад фашис хунтада эсэргүү тэмсэл хэжэ байһан Чилиин арадтай һаналаа нэгэдүүлжэ байһан тухайгаа эрид шууд мэдүүлээ.

Чилиин Компартиин ЦК-гай гэшүүн, сенатор Хорхе Монтес гэгшын ами наһые абархын тула эрид шууд хэмжээ абаха уряатайгаар профсоюзуудай бүхэдэлхэйн федераци хандаба.

Хилын саанаһаа

• телефон • телеграф • радио

США-да үнгэргэгдэһэн һунгалтанууд

ВАШИНГТОН, ноябриин 6. ТАСС корр. Н. Пахомов нигэжэ дамжуулна:

Холбоото Штадуудта конгресс болон нютагай засагай органуудай хоорондо һунгалтанууд ноябриин 5-да үнгэргэгдэбэ. Сенадай гурбанай нэгэ хуби — 14 республиканец, 20 демократ, түлөөлэгшэдэй палатын бүхы состав (435 гэшүүн) ба 50 штадай 35 губернатор дахин һунгагдаха байгаа.

Урид абтаһан хүсэд бэшэ мэдээнэй ёһоор, демократическа парти конгрессэй хоёр палатада ба нютагуудта өөһэдынгөө олонхи тоо бүри ехээр үргэдхэбэ. Сенадта будяалдаатай байһан 34 һууриин 24-ые демократическа партиин кандидадууд, 8-ыень — республиканецууд эзэлбэ. Үшөө хоёр һуури хубаагдаагүй. Конгрессэй лоодо палатада демокрадууд болон республиканецууд тус тустаа 284 ба 137 һуури абаа. Бэшэ һууринуудай хуби заяан мүнөө дээрээ мэдэгдээгүй байһаар. Түлөөлэгшэдэй палатын түрүүшын бүридэлдэ демокрадууд 248, республиканецууд — 187 һууритай байһан.

Штадуудта губернаторнуудые һунгалга дээрэ демокрадуудай илалта бүришье ехэ болоо. Тэдэнэй кандидадууд 27 штадай губернатораар, тэрэ тоодо оронойнь эгээл ехэ штат — Калифорни ба Нью-Йоркдо һунгагдаа. Нью-Йорк штадта республиканецууд губернаторай тушаалые һүүлшын 16 жэл эзэлжэ байгаа.

Президент Форд үгэ хэлэхэдээ, Америкын экономико болон оломиллион американецуудай ажаһуудалда муугаар нүлөөлһэн валютын үнэ сэнгэй уналга һунгалтада иимээр нүлөөлөө гэжэ тэмдэглээ. Энэ зайлашагүй шухала асуудалые шиидхэхын тула конгрессэй шэнэ бүридэлдэ гүйсэд дүүрэнээр хабаадалсаха тухайгаа президент мэдүүлээ.

АФИНА.

МҮРДЭЛГЭ ЭХИЛЭЭ

ТАСС

Афинын ахамад прокурор Грециин президент байһан Пападопулос, Грециин армиин үшөө 49 офицерэй хэрэгүүдээр даб дээрэхи мүрдэлгэ хэхэ тухай захиралта үгөө. 1967 ондо болоһон сэрэгэй урбалта бэлдэхэ ба үнгэргэхэ хэрэгтэ тэдэнэй хабаадаһан ушарһаа гүрэнэй урбалтаар гэмнэгдэхэ болонхой.

Офицернүүд байһан 50 хүн сэрэгэй журамые толгойлжо байгаа. Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хүтэлбэридэ эсэргүү восстани эмхидхэһэн, конституци усадхаһан, правительствын гэшүүдые ... зоргоороо барижа хааһан, тэрэшэлэн сэрэгэй диктатурын үедэ политическэ ниитын ажал ябуулагшадые хааһан дээрэһээ эдэ хүнүүд гэмнэгдэхэ болоо. Үнгэрһэн жэлэй ноябрь һарада болоһон сэрэгэй журамда эсэргүү арадай демонстрацида хабаадагшадые буудаха хэрэг эмхидхэһэнэйнгээ түлөө тэдэнэй олонхинь гэмнэгдэхэ байна.

Редактор Ц. Б. ЦИБУДЕЕВ.

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1974 оной ноябриин 8. □ 4-дэхи хуудаһан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-01576. Заказ №